

Isokääntä Anneli ja Kokkonen Jaana

**MANNERHEIMIN LASTENSUOJELULIITON PERHEKAHVILA-
TOIMINTA**

Innostavat toiminnalliset perhekahvilavierailut

**Opinnäytetyö
CENTRIA-AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaalialan koulutusohjelma
Tammikuu 2016**

TIIVISTELMÄ OPINNÄYTETYÖSTÄ

Yksikkö Ylivieska	Aika Tammikuu 2016	Tekijä/tekijät Anneli Isokääntä ja Jaana Kokkonen
Koulutusohjelma Sosiaalian koulutusohjelma		
Työn nimi MANNERHEIMIN LASTENSUOJELULIITON PERHEKAHVILATOIMINTA. Innostavat toiminnalliset perhekahvilavierailut.		
Työn ohjaaja Kaija Heikkinen	Sivumäärä 31	
Työelämäohjaaja Tanja Aakko		
<p>Toiminnallinen opinnäytetyö tehtiin yhteistyössä Mannerheimin Lastensuojeluliiton Pohjois-Pohjanmaan piirin kanssa. Innostavat toiminnalliset perhekahvilavierailut toteutettiin viidessä eri Mannerheimin Lastensuojeluliiton perhekahvilassa Pohjois-Pohjanmaan alueella syksyllä 2015. Tarve aiheelle nousi vuonna 2014 tehdystä valtakunnallisesta perhekahvilakyselystä.</p> <p>Innostavat toiminnalliset perhekahvilavierailut suunniteltiin sosiokulttuurisen innostamisen ideologiaan pohjautuen. Perhekahvilavierailujen toiminnallisessa osuudessa tehtiin lorukorttiaskartelut ja keskustelun avulla kävijöitä sekä ohjaajia herkisteltiin ja motivoitiin yhteisen toiminnan suunnitteluun ja järjestämiseen.</p> <p>Opinnäytetyön tietoperustasta löytyy tietoa toiminnallisesta opinnäytetyöstä, kolmannesta sektorista, sosiokulttuurisesta innostamisesta ja lapsiperheiden hyvinvoinnista. Vapaaehtoisuuden merkitys korostuu kolmannen sektorin toiminnassa, kuten Mannerheimin Lastensuojeluliiton perhekahvilatoiminnassa. Vapaaehtoistoiminta on tärkeässä roolissa lapsiperheiden hyvinvoinnin lisäämisessä. Vapaaehtoistoiminnan kautta lapsiperheet kokevat osallisuutta ja saavat vertaistukea.</p> <p>Perhekahviloiden kävijät ja ohjaajat osallistuivat järjestettyyn toimintaan sekä keskusteluun perhekahvilan tulevasta toiminnasta. Oma toimintaa arvioitiin SWOT-analyysin avulla ennen ja jälkeen toiminnallisen osuuden.</p>		

Asiasanat

Osallisuus, perhekahvilatoiminta, sosiokulttuurinen innostaminen, vapaaehtoistoiminta ja vertaistuki

ABSTRACT

CENTRIA UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES Ylivieska	Date January 2016	Author Anneli Isokääntä and Jaana Kokkonen
Degree programme Social services		
Name of thesis THE FAMILY CAFÉ ACTIVITY OF THE MANNERHEIM LEAGUE FOR CHILD WELFARE. Inspiring active Family café visitations.		
Instructor Kaija Heikkinen		Pages 31
Tanja Aakko		
<p>This thesis was a functional one and made in co-operation with The Mannerheim League for Child Welfare northern Ostrobothnia district. The Inspiring active Family café visitations were carried out in five different Mannerheim League for Child Welfare Family cafés in the area of northern Ostrobothnia in the autumn 2015. The need for studying this subject rose up in a national Family café inquiry carried out in 2014.</p> <p>The Inspiring active Family café visitations were planned based on sociocultural motivating ideology. In the Family cafés the activity part consisted of making nursery rhyme cards and the visitors and the instructors were sensitized and motivated to plan and organize common activities by the conversations.</p> <p>In the theoretical framework of the thesis the focus was on functional theses, the third sector, sociocultural motivating and the welfare of families with children. The importance of voluntary work emphasized in the activities of the third sector, such as The Family café activity of the Mannerheim League of Child Welfare. Voluntary work plays an important role in increasing the welfare of families with children. Through the voluntary activity families with children feel participation and get peer support.</p> <p>Visitors and instructors of the Family cafès participated in the organized activities and conversation of the upcoming events of the Family café. Our own activity was analyzed with a SWOT-analysis before and after each activity part.</p>		
Key words Participation, family café activity, sociocultural motivating, voluntary work and peer support		

KÄSITTEIDEN MÄÄRITTELY

MLL

Lyhenne sanasta Mannerheimin Lastensuojeluliitto. Se on kaikille avoin kansalaisjärjestö, jonka tärkeimpänä tehtävänä on edistää lasten, lapsiperheiden ja nuorten hyvinvointia. Mannerheimin Lastensuojeluliitto kuuluu kolmannen sektorin toimijoihin ja sen toiminta on poliittisesti ja uskonnollisesti sitoutumatonta.

SOSIAALIPEDAGOGIIKKA

Sosiaalipedagogiikka perustuu laajasti yhteiskuntatieteisiin. Siinä yhdistyvät pedagogisuus ja sosiaalisuus. Sosiaalipedagogiikka voidaan nähdä sosiaalisena kasvatuksena, joka auttaa yksilöä persoonana kasvamaan yhteiskuntaan sekä elämään yhteisesti toisten ihmisten kanssa.

SOSIOKULTTUURINEN INNOSTAMINEN

Tavoitteena saada ihmiset osallistumaan oman elämänsä ja yhteisönsä elämän rakentamiseen sekä kasvamaan aktiivisiksi toimijoiksi yhteisöissään. Innostaminen on ryhmiin ja niihin kuuluvien ihmisten liikkeelle saattamista.

VERTAISTUKI

Sosiaalista tukea, jota on mahdollista saada samassa elämäntilanteessa olevalta henkilöltä. Samassa elämäntilanteessa elävät ihmiset kykenevät ymmärtämään ja tukemaan toisiaan. Vertaistuen avulla yksilöt sekä ihmisryhmät voivat voimaantua.

OSALLISUUS

Osallisuus määritellään yhteisöön liittymisenä, kuulumisena ja yhteisöön vaikuttamisena. Osallisuus koostuu hallinnan ja pysyvyyden tunteesta, itsetunnosta, osaamisesta sekä

varmuudesta. Osallisuuteen kuuluvat kuuleminen ja kuulluksi tuleminen sekä mahdollisuus mielipiteiden ja toiveiden ilmaisemiseen. Osallisuus ei ole pelkkää osallistumista.

UNESCO

Yhdistyneiden Kansakuntien kasvatus-, tiede- ja kulttuurijärjestö.

VOIMAANTUMINEN

Ihmisestä itsestään lähtevä prosessi, jota toinen ihminen ei tuota. Voimaantumisessa toimintaympäristön merkityksellisyys korostuu.

VAPAAEHTOISTOIMINTA

Ihmisen omasta tahdosta ja kiinnostuksesta lähtevä toiminta. Vapaaehtoistyötä tehdään yleensä ilman palkkaa, muiden ihmisten tai yhteisen päämäärän eteen.

**TIIVISTELMÄ
ABSTRACT
KÄSITTEIDEN MÄÄRITTELY
SISÄLLYS**

1 JOHDANTO	1
2 TOIMINNALLINEN OPINNÄYTETYÖ	3
2.1 Toiminnallisen opinnäytetyön tavoite ja tarkoitus	3
2.2 Opinnäytetyöprosessi	3
2.3 Taustaa toiminnallisesta opinnäytetyöstä	5
3 KOLMAS SEKTORI	7
3.1 Vapaaehtoistoiminta	7
3.2 Vertaistuki	8
3.3 Osallisuus	9
3.4 Voimaantuminen	9
3.5 Mannerheimin Lastensuojeluliitto ja perhekahvilatoiminta	10
4 SOSIOKULTTUURINEN INNOSTAMINEN	12
4.1 Sosiaalipedagogiikka.....	12
4.2 Sosiokulttuurisen innostamisen tavoitteet	12
4.3 Sosiokulttuurisen innostamisen perusteet ja ulottuvuudet	13
4.4 Sosiokulttuurinen innostaminen prosessina vapaaehtois- ja vertaistoiminnassa	14
5 LAPSIPERHEIDEN HYVINVOINTI	16
5.1 Hyvinvoinnin määritelmä.....	16
5.2 Hyvinvointipalvelut.....	17
6 AIKAISEMMAT TUTKIMUKSET	18
7 INNOSTAVAT TOIMINNALLISET PERHEKAHVILAVIERAILUT	19
7.1 Perhekahvilavierailujen suunnittelu	19
7.2 Perhekahvilavierailujen toteutus	21
7.3 Arviointi	22
8 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	26
LÄHTEET	29
KUVIOT	
KUVIO 1. Prosessikaavio opinnäytetyöstä.....	5
KUVIO 2. Sosiokulttuurinen innostaminen prosessina vapaaehtois- ja vertaistoiminnassa	15
KUVIO 3. Innostavat toiminnalliset perhekahvilavierailut	21
KUVIO 4. Opinnäytetyön SWOT-analyysi	23

1 JOHDANTO

Lapsiperheiden hyvinvointi on tällä hetkellä ajankohtainen aihe yhteiskunnassa. Hallituskauden tavoitteisiin on nostettu mm. lasten ja perheiden hyvinvointi ja omien voimavarojen vahvistuminen. Opin­näytetyömme innostavat toiminnalliset perhekahvilavierailut on näin ollen ajankohtainen aihe. Halli­tuskauden tavoitteissa nostettiin esiin myös ennaltaehkäisy sekä järjestötyön ja vapaaehtoistoiminnan helpottuminen. Tulevaisuudessa vapaaehtoistyön merkitys tulee korostumaan julkisten palveluiden varojen ollessa vähissä. Vapaaehtoisjärjestöistä löytyy paljon osaamista, tietoa ja kokemusta. Vapaaeh­toistoiminta ei voi korvata julkisia palveluja, mutta se toimii tärkeänä yhteistyökumppanina esim. kun­tien kanssa, mistä onkin saatu hyviä tuloksia aikaan. Vapaaehtoistoiminta on tärkeässä roolissa ihmis­ten hyvinvoinnin luomisessa. Vapaaehtoistoiminta tuottaa hyvinvointia sekä vapaaehtoiselle että toi­minnassa kävijälle.

Teimme toiminnallisen opinnäytetyömme yhteistyössä Mannerheimin Lastensuojeluliiton eli MLL:n Pohjois-Pohjanmaan piirin kanssa. Toiminnallinen opinnäytetyömme sisälsi viisi MLL:n perhekahvi­lavierailua eri paikkakunnilla Pohjois-Pohjanmaan alueella syys- ja lokakuun aikana v. 2015. MLL:n perhekahvilatoiminnan järjestämisessä ovat mukana vapaaehtoiset perhekahvilaohjaajat. Aiheen opin­näytetyöllemme saimme yhteisestä keskustelusta MLL:n Pohjois-Pohjanmaan piirin perhekeskustoi­minnan koordinaattorin kanssa. Aiheeksemme muodostuivat innostavat toiminnalliset perhekahvilavie­railut lähialueiden perhekahviloissa sekä vierailujen yhteydessä tehtävä kävijöiden ja ohjaajien sosio­kulttuurinen innostaminen yhteiselle toiminnalle.

Toiminnallisen opinnäytetyömme tarkoituksena oli tehdä innostava toiminnallinen perhekahvilavierai­lu viiteen eri Pohjois-Pohjanmaan alueella toimivaan Mannerheimin Lastensuojeluliiton perhekahvi­laan. Opinnäytetyömme tavoite oli herkistellä ja motivoida kävijöitä sekä ohjaajia yhteisen toiminnan suunnitteluun ja järjestämiseen. Tarve aiheellemme nousi v. 2014 tehdystä valtakunnallisesta perhe­kahvilakyselystä, jossa kartoitettiin perhekahvilakävijöiden ja – ohjaajien kehittämisajatuksia sekä tietoa perhekahvilatoiminnan osallistumisen vaikutuksista perheisiin. Kyselystä nousi esille, että kävi­jät ja ohjaajat toivoivat ohjattua toimintaa heti vapaan keskustelun jälkeen. Vastasimme opinnäytetyöl­lämme tähän tarpeeseen järjestämällä perhekahvilavierailuilla lorukorttiaskartelutuokiot. Valitsimme lorukorttiaskartelu-idean MLL:n Toimintaideoita perhekahvilan vuoteen -materiaalista. Askartelun yhteydessä keskustelimme kävijöiden ja ohjaajien kanssa perhekahviloiden toiminnasta sekä toiminta­kauden ohjelmasta. Keskustelun avulla yritimme herkistellä ja motivoida kävijöitä sekä ohjaajia yhtei-

sen toiminnan suunnitteluun ja järjestämiseen sosiokulttuurisen innostamisen ideologiaan pohjautuvin keinoin. Perhekahviloihin jätimme Mannerheimin Lastensuojeluliiton oman Toimintaideoita perhekahvilan vuoteen -materiaalin.

Yhteistyökumppanin toiveesta päädyimme yhden kerran perhekahvilavierailuihin eri paikkoihin, jotta mahdollisimman moni perhekahvilan kävijä ja ohjaaja pääsisi osallistumaan toimintaan. Toinen vaihtoehto olisi ollut, että olisimme kohdistaneet kaikki vierailut yhteen perhekahvilaan. Käyntien kerta-
luontoisuuden vuoksi koimme, että toimintamme vaikutuksia ei voi lähteä tutkimaan sosiokulttuurisen innostamisen kehyksessä laadullisesti tai määrällisesti. Innostavien toiminnallisten vierailujen tavoite oli herkistellä ja motivoida kävijöitä ja ohjaajia sekä auttaa heitä löytämään omia voimavaroja itseltään. Voimavarojen löytymisen myötä sosiokulttuurisen innostamisen ideologia lähtee kehittymään huomaamatta. MLL:n Pohjois-Pohjanmaan piirin Perhekeskustoiminnan koordinaattori nostaa opinnäytetyömme vaikutuksia keskustelun aiheeksi kevään ohjaajatapaamisessa. Opinnäytetyömme keskeisimpiä käsitteitä olivat osallisuus, sosiokulttuurinen innostaminen, vapaaehtoistoiminta, vertaistuki sekä hyvinvointi. Merkittävimmiksi lähdeoteoksiksi opinnäytetyömme kannalta muodostui Leena Kurjen kirjallisuus sosiokulttuurisesta innostamisesta. Toisena merkittävänä lähteenä oli Mannerheimin Lastensuojeluliiton oma materiaali.

2 TOIMINNALLINEN OPINNÄYTETYÖ

Tämä opinnäytetyö on toiminnallinen opinnäytetyö, jonka olemme tehneet yhteistyössä Mannerheimin Lastensuojeluliiton Pohjois-Pohjanmaan piirin kanssa. Teimme toiminnallisen opinnäytetyön, jonka tietoperusta rakentuu sosiokulttuurisesta innostamisesta, kolmannesta sektorista ja lapsiperheiden hyvinvoinnista. Tietoperusta antoi pohjan toiminnallisen osuuden suunnittelulle ja toteutukselle. Työmme toiminnallinen osuus muodostuu viidestä innostavasta toiminnallisesta perhekahvilavierailusta. Perhekahviloiden yhteystiedot saimme Mannerheimin Lastensuojeluliiton Pohjois-Pohjanmaan piirin perhekeskustoiminnan koordinaattorilta.

2.1 Toiminnallisen opinnäytetyön tavoite ja tarkoitus

Toiminnallisen opinnäytetyömme tarkoituksena on tehdä innostavat toiminnalliset perhekahvilavierailut viidessä eri Pohjois-Pohjanmaan alueella toimivassa perhekahvilassa. Tarve tälle nousi v. 2014 tehdystä valtakunnallisesta perhekahvilakyselystä, jossa kartoitettiin perhekahvilakävijöiden ja – ohjaajien kehittämisajatuksia sekä tietoa perhekahvilatoiminnan osallistumisen vaikutuksista perheisiin. Kyselystä nousi esille, että kävijät ja ohjaajat toivoivat ohjattua toimintaa heti seuraavaksi vapaan keskustelun jälkeen. Opinnäytetyömme tavoite on herkistellä ja motivoida kävijöitä sekä ohjaajia yhteisen toiminnan suunnitteluun ja järjestämiseen. Käytämme työmme toiminnallisessa osuudessa sosiokulttuurisen innostamisen ideologiaan pohjautuvia keinoja. Innostavilla toiminnallisilla perhekahvilavierailuilla innostamme kävijöitä ja ohjaajia yhteisen toiminnan suunnitteluun ja järjestämiseen.

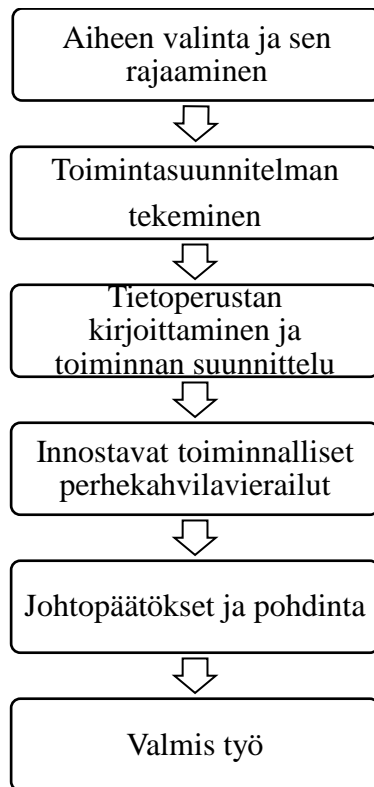
2.2 Opinnäytetyöprosessi

Aloitimme opinnäytetyön suunnittelun tammikuussa 2015 ottamalla yhteyttä MLL:n Pohjois-Pohjanmaan piirin perhekeskustoiminnan koordinaattoriin. Hänen kanssaan sovimme tapaamisen. Koordinaattori organisoii mm. alueella vapaaehtoistyöntekijöiden järjestämää perhekahvilatoimintaa. Yhteisessä tapaamisessa ideoimme opinnäytetyön aihetta ja aiheeksemme muodostui perhekahvilatoiminta. Vuonna 2014 oli tehty MLL:n valtakunnallinen perhekahvilakysely, jossa selvitettiin ohjaajien ja kävijöiden kokemuksia ja toiveita perhekahvilatoiminnasta. Kyselyssä nousivat esiin toiveet ohjattua toiminnasta, johon lähdimme vastaamaan toiminnallisella opinnäytetyöllämme. Myös vapaan keskustelun merkitys nousi esiin kyselyssä. Kävijät ja ohjaajat toivoivat lisää ohjattua toimintaa perhekahviloihin. Jokainen perhekahvila suunnittelee itse oman kahvilansa toiminnan. Teimme yhdessä

MLL:n kanssa opinnäytetyösopimuksen ja Centria ammattikorkeakoulun sosiaalialan tiimi hyväksyi aiheemme. Opinnäytetyömme ohjaajaksemme saimme sosiaalialan lehtorin Kaija Heikkisen.

Esitimme toimintasuunnitelman maaliskuussa 2015 opinnäytetyöseminaarissa. Ohjaavan opettajan kanssa pidetyn keskustelun myötä opinnäytetyömme tietoperustaksi ja toimintamme perustaksi muotoutui sosiokulttuurinen innostaminen. Kirjoitimme teoriaa sosiaalipedagogiikasta, sosiokulttuurisesta innostamisesta ja MLL:stä. Vapaaehtoistoiminta ja vertaistuki olivat alusta asti selkeästi mukana teoriaosuudessamme. MLL:n perhekahvilatoiminta perustuu vapaaehtoistoimintaan, koska ohjaajat ovat yleensä vapaaehtoisia. Päätimme lisätä opinnäytetyöhömmе myös teoriaa perheiden hyvinvoinnista ja osallisuudesta. Perheiden hyvinvoinnin ja arjessa jaksamisen tukeminen ovat perhekahvilatoiminnan tavoitteita. Tämän takia halusimme ottaa perheiden hyvinvoinnin myös työmme yhdeksi osa-alueeksi.

Teoriaperusta loi pohjan innostaville toiminnallisille perhekahvilavierailuille. Perhekahvilavierailut koostuivat lorukorttiaskartelusta ja herkistämisestä ja motivoinnista yhteisen toiminnan suunnitteluun ja järjestämiseen. Innostavien toiminnallisten perhekahvilavierailujen suunnittelun ja toteutuksen avaamme työn viimeisessä osiossa. Vierailujen jälkeen keskityimme kirjoittamaan ja täydentämään teoriaa sekä kirjoittamaan johtopäätöksiä ja pohdintaa. Valmiin työn esittelimme opinnäytetyöseminaarissa joulukuussa 2015. Annoimme valmiin työn yhteistyökumppanillemme. Perhekeskustoiminnan koordinaattori voi hyödyntää työtämme keväällä 2016 perhekahvilaohjaajien tapaamisessa. Toiminnallista osuutta arvioimme SWOT-analyysin avulla. Alla olevassa kuviossa 1. kuvaamme opinnäytetyötämme prosessikaavion avulla.

KUVIO 1. Prosessikaavio opinnäytetyöstä

2.3 Taustaa toiminnallisesta opinnäytetyöstä

Toiminnallinen opinnäytetyö on yksi vaihtoehto tehdä opinnäytetyö ammattikorkeakouluun. Se voi olla ohjeistamista tai opastamista käytännön toiminnassa. Se voi myös olla toiminnan järjestämistä ja järjeistämistä. Toiminnalliseen opinnäytetyöhön kuuluu tehdä myös teorettinen tietoperusta, joka toimii pohjana opinnäytetyön valinnoille. Suotavaa olisi, että toiminnallisessa opinnäytetyössä olisi toimeksiantaja työlle. Toimeksiantajan myötä voi laajentaa omaa osaamista sekä saada työelämäkontakteja. (Vilka & Airaksinen 2003, 9, 16, 42.) Toiminnallinen opinnäytetyö edellyttää tekijältä tutkivaa ja kehittävää otetta, mikä näkyy teorettisen lähestymistavan perusteltuna valintana ja työn toteuttamisessa tehtyjen valintojen ja ratkaisujen perusteluina. Lisäksi työssä tulee näkyä kriittinen suhtautumistapa omaan tekemiseen ja kirjoittamiseen. Suunnitelman merkitys korostuu toiminnallisessa opinnäytetyössä, koska työllä on yleensä toimeksiantaja. Suunnitelmassa tulee näkyä *mitä tehdään, miten tehdään ja miksi tehdään*. (Pohjannoro & Taijala, 2007, 15-16.)

Vilkan ym. (2003) mukaan tekeminen sekä dokumentointi kulkevat rinnakkain toiminnallisessa opinnäytetyössä ja voidaankin puhua tekemisen ja kirjoittamisen vuorovaikutuksesta. Toiminnallisen opinnäytetyön raportti perustuu opinnäytetyöpäiväkirjaan tehtyihin merkintöihin. Opinnäytetyöpäiväkirja voi olla sanallisessa tai kuvallisessa muodossa oleva dokumentointi opinnäytetyön vaiheista. Päiväkirjan pitäminen opinnäytetyön alusta lähtien on tärkeää, sillä lopullinen opinnäytetyöraportti perustuu päiväkirjamerkintöihin. (Vilkka ym. 2003, 19-20, 65.) Opinnäytetyöraportin rakenne määräytyy sen mukaan onko tehtävä työ tutkimukseen vai kehittämiseen liittyvä työ. Molemmissa raporteissa on yhteisiä piirteitä, mutta eroavaisuuksiakin löytyy. Kehittämistyyppisen opinnäytetyön rakenne on seuraava: johdanto ja tavoitteet, hankkeen tausta, teoriaperusta, prosessikuvaus ja pohdinta. Kehittämiseen liittyvä opinnäytetyö on usein sivumäärältään lyhyempi tekijän keskittyessä kehitettävään kohteeseen. (Hakala 2001, 119-120.)

3 KOLMAS SEKTORI

Valtion ohella hyvinvointipalveluja tuottaa kolmas sektori. Kolmannen sektorin toimijoita ovat eri järjestöt, seurakunnat ja vapaaehtoiset toimijat. Kolmannen sektorin toimijat eivät tavoittele taloudellista voittoa, vaan toiminnan perustana voi olla yhteiskunnallinen tai eettinen tavoite. Mannerheimin Lastensuojeluliitto on yksi kolmannen sektorin hyvinvointipalveluja tuottava järjestö. (Forss & Vatula-Pimiä 2014, 50-51.) Toimiessaan kolmannessa sektorissa ihminen voi olla sekä sosiaalisen tuen saajana että tuen tuottajana. Tämä voidaan nähdä merkittävänä voimavarana ihmisen toimintamahdollisuuksille. (Mönkkönen 2005, 298.) Kolmannen sektorin järjestöjen esim. seurakuntien ja kansalaisjärjestöjen tärkeimpinä tehtävinä nähdään vertaistoiminta- ja kansalaisjärjestötoiminta, asiantuntijatehtävät sekä avun ja palveluiden kehittäminen ja tarjoaminen. Järjestöt antavat ihmiselle keinon saada äänen kuuluviin. Lisäksi järjestöt mahdollistavat vapaaehtoistyön tekemisen, yhteiskunnan toimintaan osallistumisen sekä vertaistuen saamisen. (Kananoja ym. 2011, 449-450.)

3.1 Vapaaehtoistoiminta

Vapaaehtoistoiminta voidaan määritellä ihmisen omasta tahdosta ja kiinnostuksesta lähteväksi toiminnaksi. Vapaaehtoistyötä tehdään yleensä ilman palkkaa, muiden ihmisten tai yhteisen päämäärän eteen. (Häggman-Laitila, Ruskomaa & Euramaa 2000, 142.) Vapaaehtoistyön käsite korostaa yksilön toimintaa. Toiminta on kuitenkin organisoitua, sillä se liittyy laajempaan järjestettyyn toimintaan. Vapaaehtoistyötä organisoii usein palkattu työntekijä. (Koskiahho 2001, 16-17.) Vapaaehtoistoiminta voidaan nähdä osana yhteiskunnan kolmatta sektoria. Vapaaehtoistoiminta on määritelty käsitteiden vapaaehtoisuus ja palkattomuus kautta. Suomessa vapaaehtoistoiminnan periaatteisiin kuuluu esim. vastavuoroisuus, yhteinen ilo, tasa-arvoisuus, vapaaehtoisuus, palkattomuus, ei – ammattimaisuus ja luottamuksellisuus. (Yeung 2002, 12.) Leena Kurki on määritellyt, että aitoon kansalaisuuteen kasvamista ja vapaaehtoistyötä yhdistää osallistumisen käsite. (Kurki 2002, 122.) Vapaaehtoistyö ja auttaminen ovat kytköksissä ihmisen omaan arvomaailmaan. Se kertoo, mitä ihminen pitää oikeana ja siitä mihin hän uskoo. Toisten ihmisten auttaminen koetaan sekä etuoikeutena että velvollisuutena. (Ojanen 2001, 105.)

Erilaiset sosiaali- ja terveysjärjestöt tarjoavat ihmisille kanavan osallistua ja vaikuttaa. Suomessa on noin kaksisataa valtakunnallista järjestöä. Näillä järjestöillä on yli kolme sataa piiriyhdistystä ja yli 8000 paikallisesti toimivaa yhdistystä. Kaiken kaikkiaan järjestötoimintaan osallistuu noin miljoona suomalaista. Järjestöt toimivat oman alansa asiantuntijoina ja vaikuttavat päättäjiin sekä yhteiskuntaan.

Eri järjestöt voivat kouluttaa, tutkia, koordinoita ja kehittää omaa toimintaansa esim. keräämällä tietoa kansalaisilta toiminnan kehittämiseksi sekä tukemaan hyvinvointia. Sosiaali- ja terveysjärjestöjen tehtäviä ovat asiantuntijuus, vaikuttamistoiminta, vertaistoiminta, vapaaehtoistoiminta, ehkäisevä työ ja palvelujen tuottaminen. (SOSTE Faktaa järjestöistä 2015.)

3.2 Vertaistuki

Vertaistuki on sosiaalista tukea, jota on mahdollista saada toiselta samassa elämäntilanteessa olevalta henkilöltä. Ihmiset, jotka ovat samassa elämäntilanteessa kykenevät ymmärtämään ja tukemaan toisiaan helpommin. Vertaistuki on merkittävä tekijä vanhemmuuden vahvistamisessa sekä edistämään perheiden arjen selviytymiskeinoja. Käytännön tuki, apu ja elämänhallinnan edistäminen ovat myös merkityksellistä vertaistukea. (Haapio, Koski, Koski & Paavilainen 2009, 44-45.) Terveysten ja hyvinvoinnin laitos määrittelee vertaistuen samankaltaisessa elämäntilanteessa olevien ihmisten haluksi jakaa kokemuksiaan sekä tietoaan. Vertaistuen jakaminen tapahtuu toisia kunnioittavassa ilmapiirissä. Vertaistuki nähdään vastavuoroisena kokemusten vaihtona, jossa samanlaisen vaiheen elämässään läpikäyneet ihmiset tukevat toisiaan. Vertaistuki voidaan nähdä myös voimaantumisenä ja muutosprosessina, jonka kautta ihminen voi tunnistaa ja löytää omat voimavaransa sekä vahvuutensa ja ottaa vastuun elämästään. (THL Vertaistuki 2015.)

Vertaistukea voidaan toteuttaa kahdenkeskisenä tukena tai vertaistukihenkilötoimintana. Vertaistukea voi saada vertaistukiryhmissä, joissa ohjaajana voi olla esimerkiksi vertainen ryhmäläinen tai vapaaehtoinen koulutettu henkilö. Vertaistuen muotoja on useita. Se voi olla omaehtoista toimintaa, joka ei liity mihinkään tiettyyn taustayhteisöön. Vertaistuki voi olla yhteisöjen ja järjestöjen järjestämää toimintaa, jossa yhteisö tai järjestö tarjoaa tilat sekä koulutusta ja tukea ohjaajille tai vaikkapa kolmannen sektorin ja ammattilaistahon yhdessä järjestämää toimintaa. Vertaistuen toteuttamisympäristöjä voivat olla esimerkiksi avoimet kohtaamispaikat, ohjatut keskusteluryhmät, toiminnalliset ryhmät tai kahdenkeskiset tapaamiset. (THL Vertaistuki 2015.)

Vertaistuen kautta ihminen saa kokemuksen, että hän ei ole tilanteessa yksin. Vertaistuen avulla ihminen saa tilanteeseensa liittyvää tietoa ja voi saada uuden näkökulman siihen. Käytännön neuvot auttavat selviytymään arjessa paremmin. Vertaistukisuhde on ihmisten välinen, tasa-arvoinen ja vastavuoroinen suhde. Ihminen voi olla vertaistukisuhhteessa samanaikaisesti sekä tuen saajana että tuen antajana. Vertaistuen kautta ihminen voi saada ystäviä, yhdessä tekemisen kokemuksen sekä sisältöä elämäänsä. Kokemusten vaihdon myötä vertaistukitoiminta voi innostaa ihmistä esimerkiksi vaikutta-

maan omaan asemaansa yhteisössä tai tarvitsemiensa palvelujen kehittämiseen. Vertaistuki johtaa parhaassa tapauksessa yksilöiden ja ihmisryhmien voimaantumiseen. (THL Vertaistuki 2015.)

3.3 Osallisuus

Osallisuus-käsite voidaan nähdä yhteisöön liittymisenä, kuulumisena ja yhteisöön vaikuttamisena. Osallisuus voidaan myös nähdä sitoutumisena, joka syntyy kokemuksen myötä. Osallisuus on myös tärkeä hyvinvointia ja terveyttä parantava tekijä. (THL Keskeisiä käsitteitä 2015.) Osallisuus katsotaan koostuvan hallinnan ja pystyvyyden tunteesta, itsetunnosta, osaamisesta sekä varmuudesta. Osallisuuteen kuuluu myös kuuleminen ja kuulluksi tuleminen sekä mahdollisuus mielipiteiden ja toiveiden ilmaisemiseen. Se pitää sisällään myös vastuunjakamisen sekä mahdollisuuden päästä mukaan päätöksentekoon. Osallisuuden tarkastelunäkökulmaksi voidaan valita perhe, palvelut, kunnallinen tai yhteiskunnallinen vaikuttaminen. YK:n yleissopimuksista ja lastensuojelulaista nousevat lasten ja perheiden osallisuuden periaatteet. (Perälä, Salonen, Halme & Nykänen 2011, 19.) Osallisuus tulisi erottaa osallistumisesta. Osallisuus ei ole pelkkää osallistumista, vaan osallisuus pitää sisällään mahdollisuuden vaikuttaa toimintaan, joihin he osallistuvat. (Turja 2011, 26.)

Mikko Oranen jakaa lapsen osallisuuden eri ulottuvuuksiin. Hänen mukaansa lapsella tulisi olla mahdollisuudet valita, saada tietoa, vaikuttaa päätöksentekoprosessiin, ilmaista itseään sekä saada siihen apua ja tukea. Lapsella tulisi myös olla mahdollisuus tehdä itsenäisiä päätöksiä. (Kananaja ym. 2011, 183.) Jokainen lapsi kykenee tekemään aloitteita ilmein, ääntelyin ja elein. Aikuisen tehtävä on tulkita ja reagoida niihin oikealla tavalla. Kaikkien lasten kuuluisi saada tasavertaiset mahdollisuudet osallisuuteen. Lapsi kokee toiminnan merkityksellisenä saamansa tunne-elämyksen kautta. Pienetkin lapset voivat olla osallisina yhteisössä, kun he kokevat vuorovaikutuksen viestittävän heille, että he ovat merkityksellisiä. Lasten osallisuuden kokemuksen edellytys on tunnekokemus siitä, että heihin luotetaan yhteisössään. (Turja 2011, 32.)

3.4 Voimaantuminen

Juha Siitonen (1999) määrittelee voimaantumisen (empowerment) ihmisestä itsestään lähteväksi prosessiksi. Voimaantuminen nähdään henkilökohtaisena ja sosiaalisena prosessina, jota toinen ihminen ei tuota tai aiheuta eikä näin ollen voimaa voi antaa toiselle ihmiselle. Jokainen ihminen voimaantuu itse. Voimaantuminen ei tapahdu toisen päätöksellä tai ulkoisella pakolla. Voimaantumisprosessissa tai tapahtumasarjassa toimintaympäristön olosuhteiden merkityksellisyys esim. turvallisiksi koettu ilma-

piiri korostuu, sillä voimaantuminen voi olla oletettavampaa tietyissä ympäristöissä. Siitosen mukaan voimaantunut ihminen on itseään määräävä, vapaa ulkoisesta pakosta ja löytänyt omat voimavaransa. Ihminen on tullut itse voimaantuneeksi voimaantumisprosessissa eikä toinen ihminen ole häntä voimaannuttanut. (Siitonen 1999, 93.)

3.5 Mannerheimin Lastensuojeluliitto ja perhekahvilatoiminta

Mannerheimin Lastensuojeluliitto on valtakunnallisesti toimiva kansalaisjärjestö, joka on avoin kaikille. Liiton tärkeimpänä tehtävänä on edistää lasten, lapsiperheiden ja nuorten hyvinvointia. Mannerheimin Lastensuojeluliiton toiminta on poliittisesti ja uskonnollisesti sitoutumatonta. Liitolla on yhteensä 87 951 jäsentä, 10 piirijärjestöä sekä 557 paikallisesti toimivaa yhdistystä ympäri Suomea. Liitto tekee yhteistyötä esim. yhteisöjen, verkostojen sekä koti- ja ulkomaisten järjestöjen kanssa. (MLL Tietoa MLL:sta 2015.) Mannerheimin Lastensuojeluliitto perustettiin vuonna 1920, kun kenraali Mannerheim kutsui kansalaisia mukaan parantamaan lasten oloja. Kyseisenä vuonna Suomessa oli paljon alle 15-vuotiaita lapsia. Lapsista suuri osa kärsi puutteesta sekä lapsikuolleisuutta oli paljon. Sosiaalihuoltoa alettiin tällöin vasta rakentamaan. (MLL Historia 2015.) Mannerheimin Lastensuojeluliiton arvoja ovat: lapsen ja lapsuuden arvostus, yhteisvastuu, inhimillisyys ja yhdenvertaisuus. MLL:n toiminnan periaatteita puolestaan ovat: avoimuus, ilo, kumppanuus, osallisuus ja arjen arvostus. (MLL Tietoa MLL:sta 2015.)

Mannerheimin Lastensuojeluliiton Pohjois-Pohjanmaan piiri koostuu 52 paikallisyhdistyksestä. Vuonna 2013 jäseniä on ollut 6189. Paikallisyhdistykset järjestävät erilaista toimintaa esim. leikkipuistotoimintaa, perhekahviloita, vertaisryhmiä sekä kirpputoreja. (MLL Paikallisyhdistykset 2015.) Paikallinen yhdistystoiminta tarjoaa mahdollisuuksia osallistua sekä antaa vaikuttamismahdollisuuksia palveluiden suunnitteluun, kehittämiseen ja toteuttamiseen. (Kananaja, Lähteinen & Marjamäki 2011, 451.) MLL:n perhekahvilat tarjoavat avoimen kohtaamispaikan lapsille ja heidän vanhemmilleen. Perhekahvilaan lapsi voi myös tulla isovanhemman tai muun aikuisen kanssa. Vuonna 2013 Suomessa toimi 534 MLL:n järjestämää perhekahvilaa. Toiminnan tavoitteena on auttaa perheitä arjessa jaksamisessa sekä tukea perheiden hyvinvointia. Tavoitteena on myös MLL:n arvojen ja periaatteiden näkyminen toiminnassa. (MLL Perhekahvilakysely 2014, 2015.)

Avoimina kohtaamispaikkoina perhekahvilat vähentävät yksinäisyyttä. Ne auttavat kuulumaan yhteisöihin, tarjoavat mahdollisuuden vertaistuelle ja osallistumiselle. Perhekahviloita järjestävät yleensä vapaaehtoiset kävijät. He suunnittelevat ja toteuttavat toimintaa yhdessä kävijöiden kanssa. Perhekah-

vilan ohjelmassa voi olla vapaata keskustelua, leikkiä sekä ohjattuja toimintaa ja asiantuntijavierailuja. Kahviloita järjestetään yleensä kerran viikossa ja niihin osallistuminen on maksutonta. MLL:n perhekahvilatoimintaa kehitetään tekemällä säännöllisesti kävijöille ja ohjaajille kävijäkyselyitä. Kyselyillä pyritään saamaan kehittämisajatuksia kahviloiden toimintaan sekä tietoa perhekahvila toiminnan osallistumisen vaikutuksista perheisiin. Edelliset perhekahvilakyselyt tehtiin vuosina 2011 ja 2008. Tutkimustulokset olivat pääsääntöisesti samansuuntaisia. Perhekahvila koettiin tärkeänä sosiaalisena ympäristönä sekä aikuisille että lapsille. Viimeisin keskusjärjestön tekemä perhekahvilakysely tehtiin nettikyselynä vuonna 2014. Ohjaajille ja kävijöille olivat omat kyselyt, joihin he vastasivat nimettömästi. Kaikkiaan kyselyyn vastasi 595 henkilöä, joista kävijöitä oli 425 ja ohjaajia 170. (MLL Perhekahvilakysely 2014, 2015.)

Iso osa vastaajista oli äitiys-, vanhempain- tai hoitovapaalla. Perhekahvilassa käyvistä lapsista eniten oli 0-2-vuotiaita, seuraavaksi 3-4-vuotiaita, mutta myös yli 5-vuotiaita lapsia on perhekahvilan toiminnassa. Kyselyn mukaan perhekahvilaan tultiin, kun haluttiin itselle tai lapselle seuraa tai tarkoituksena oli päästä kohtaamaan samassa elämäntilanteessa olevia. Tärkeiksi syiksi nousivat myös vertaistuki ja mielekkään tekemisen löytäminen sekä tutustuminen uusiin ihmisiin. Enemmän kuin puolet vastaajista haki perhekahviloista mahdollisuuksia osallistua ohjattuun toimintaan. Ohjattua toimintaa kävijät kaipasivat lasten vuoksi sekä edesauttamaan tutustumista toisten kävijöiden kanssa. Kävijäkyselyn mukaan myös ohjaajilla oli halua kehittää ohjattua toimintaa. Yhteenvedona kävijäkyselystä käy ilmi, että ohjaajat ja kävijät nostivat esille perhekahvilatoiminnan vaikuttavan positiivisesti heidän hyvinvointiinsa, mielialaansa ja sosiaaliseen verkostoonsa. Kävijöiden ja ohjaajien vastauksissa ohjattu toiminta nousi tärkeimmäksi heti vapaan keskustelun jälkeen. (MLL Perhekahvilakysely 2014, 2015.)

4 SOSIOKULTTUURINEN INNOSTAMINEN

Sosiokulttuurinen innostaminen syntyi käsitteenä Ranskassa heti toisen maailmansodan jälkeen tavoitteena demokraattisen yhteiskunnan uudelleen rakentaminen. Taustalla oli aate vapauden, veljeyden ja tasa-arvon yhteiskunnasta. Vapaaehtoistyön pohjalta sosiokulttuurinen innostaminen syntyi varsinaiseksi sosiaalisen kasvatuksen ammatiksi 1960-luvulla. Samalla vuosikymmenellä myös Unesco otti käsitteen omakseen ja tämän myötä toiminta alkoi levitä voimakkaasti aluksi Euroopassa ja Kanadassa ranskaa puhuvilla alueilla. Leviäminen on jatkunut myöhemmin muillekin kielialueille. Suomeen sosiokulttuurisen innostamisen käsite on tullut viimeisten vuosikymmenten aikana. (Kurki & Nivala 2006, 151-152.) Toisaalta Suomessa innostamista nähdään olleen aina. Innostamisen vanhimpana muotona pidetään runonlausuntaa ja viisuperinnettä. Myöhempänä ovat tulleet mm. herätysliikkeet, raittius- ja työväenliikkeet ja kansan- ja työväenopistot. (Kurki 2000, 10.)

4.1 Sosiaalipedagogiikka

Sosiokulttuurinen innostaminen on sosiaalipedagogiikan soveltamisala ja sen tiedeperusta pohjautuu sosiaalipedagogiikkaan. (Kurki 2000, 44.) Sosiaalipedagogiikka perustuu laajasti yhteiskuntatieteisiin. Siinä yhdistyvät pedagogisuus ja sosiaalisuus. Sosiaalipedagogiikka voidaan nähdä sosiaalisena kasvatuksena, joka auttaa yksilöä persoonana kasvamaan yhteiskuntaan sekä elämään yhteisesti toisten ihmisten kanssa. (Kurki 2007, 30.) Hämäläisen ja Kurjen mukaan sosiaalipedagogiikka voidaan ajatella ajattelu- ja toimintaperinteenä, joka luo ja uusii omaa itseymmärrystä. (Hämäläinen & Kurki 1997, 10.) Kurjen määritelmässä jokainen yksilö nähdään ainutlaatuisena persoonana, joka kasvaa kukoistukseensa yhdessä toisten kanssa, yhteisöissä. Ihmistä kasvatetaan yhteiskuntaan, mutta ei kuitenkaan yhteiskuntaa varten. (Kurki 2001, 71.) Sosiaalipedagogisessa työssä voidaan käyttää useita eri työmuotoja. Toiminnallisuus, yhteisöllisyys ja elämyksellisyys korostuvat sosiaalipedagogisessa työskentelyssä. Tyypillisinä työmenetelminä voidaan pitää perinteisiä sosiaalityön menetelmiä sekä luovan toiminnan työmuotoja. (Mäkinen, Raatikainen, Rahikka & Saarnio 2011, 110.)

4.2 Sosiokulttuurisen innostamisen tavoitteet

Sosiokulttuurisen innostamisen perustana on käsitys ihmisestä ja yhteiskunnasta ja niiden välisistä suhteista. Leena Kurki määrittelee sosiokulttuurisen innostamisen ydinajatuksen olevan sen tapa elävöittää ihmisten herkistymistä ja itsetoteutuksen prosessia. Innostaminen saa alkunsa herkistämisestä ja motivoinnista. Herkistämisellä tarkoitetaan ihmisten herättelemistä. Innostamisen tarkoituksena on

herätellä ihmisten tietoisuutta, organisoida toimintaa sekä saada ihmiset liikkeelle. Sosiokulttuurisen innostamisen päämääränä on sosiaalisten kommunikaatioiden edistäminen, vuorovaikutuksen lisääminen ihmisten välillä, kahden subjektin välisen suhteen kehittäminen sekä ihmisten elämänlaadun parantaminen. Niiden avulla olisi tarkoitus luoda tilanteita, jotka mahdollistavat sosiaalisen transformaa- tion. Innostamisen keskeisimmän käsitteen, transformaation, pyrkimyksenä on parantaa ihmisten elä- mänlaatua. Siinä on kyseessä laadullinen muutos, jonka on kohteena on ihmisten, heidän yhteisöjensä ja yhteiskuntiansa elämässä tapahtuva laadullinen parantaminen. Lisäksi innostamisen tavoitteena pi- detään sitä, että ihmiset saadaan osallistumaan oman ja yhteisöjensä elämän aktiiviseen ja tiedostavaan rakentamiseen ja näin ollen he kasvavat yhteisöjensä aktiivisiksi toimijoiksi. Innostamisessa ryhmät ja niihin kuuluvat ihmiset pyritään saamaan liikkeelle. (Kurki 2000, 19-20, 28, 89, 133.)

4.3 Sosiokulttuurisen innostamisen perusteet ja ulottuvuudet

Merino on määritellyt kolme avainkäsitettä, jotka toimivat innostamisen perusteina. Ensimmäinen kä- site *antaa elämä, innostaa (animar)*. Yksilöllisellä tasolla ihmisiä saatetaan yhteen, pyritään tukemaan heidän kulttuurista luovuutta ja moniarvoisuutta. Ryhmätasolla puolestaan pyritään saamaan ryhmä- prosessit liikkeelle ja saamaan rakenteet ja toiminnot tukemaan ryhmien itseohjautuvuutta. Toisen avainkäsitteen *välittää, ryhtyä välittäjäksi (intervenir)* tarkoitus on synnyttää sosiaalisen oma- aloitteisuuden ryhmiä. Toiminnassa pyritään tukemaan ihmisten omaa luovasti tapahtuvaa osallistu- mista. Kolmantena käsitteenä Merinon mukaan on *muuttaa laadullisesti (transformar)* eli pyrkiä saa- maan asenteet ja tilanteet aktiivisiksi, osallistuviksi, solidaarisiksi, luoviksi, aloitteita tekeviksi sekä innovatiivisiksi. Merinon mukaan kaikessa innostamisen toiminnassa tulisi näkyä kahdeksan eri piir- rettä. (Kurki 2000, 23-28.)

1. *Innostaminen on sellaista sosiaalista toimintaa, jonka avulla pyritään sosiaalisen liikkeen aikaan saamiseen ja sosiaalisen muutoksen luomiseen ja vahvistamiseen.*
2. *Innostaminen on sellaista kasvatusta, joka juurtuu aktiiviseen ja osallistavaan peda- gogiikkaan sekä siitä nousevaan metodologiaan.*
3. *Innostamisen tavoitteena on kulttuurinen demokratisaatio ja kulttuurinen demokratia.*
4. *Innostaminen luo ja vahvistaa sekä autonomisten sosiaalisten ryhmien että toimivien ryhmäprosessien syntymistä.*
5. *Innostaminen koostuu sellaisista sosiaalisista käytännöistä, jotka saavat aikaan aloit- teellisuutta, osallistumista sekä toiminnan ja sen merkityksen pohdinnan vuorovaiku- tusta.*
6. *Innostaminen on sosiaalisen intervention teknologiaa.*
7. *Innostaminen on sellaisten resurssien etsintää, jotka mahdollistavat yksilöiden ja ryhmien identiteetin ja pääosan vahvistamisen omassa kulttuurisessa ja sosiaalisessa kehityksessään oman yhteisönsä ja alueensa sisällä.*

8. *Innostaminen on yksilöllisen ja ryhmien välisen kommunikaation järjestelmä* (Kurki 2000, 24-28).

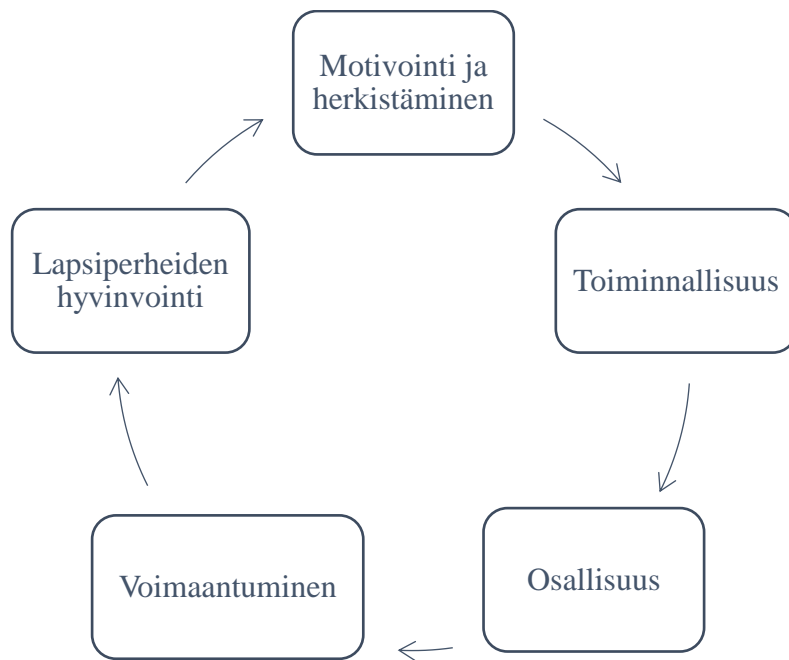
Sosiokulttuurisella innostamisella on kolme ulottuvuutta: pedagoginen, sosiaalinen ja kulttuurinen ulottuvuus. Pedagogisessa ulottuvuudessa persoona on ydin. Persoonallista kehittymistä, asenteiden muutosta, kriittisen motivaation muutosta sekä herkistymisen ja motivaation heräämistä tavoitellaan kasvatuksellisen toiminnan avulla. Sosiaalisen ulottuvuuden pääpaino on ryhmässä ja yhteisössä – ihmisen oma osallisuus sekä yhdyntyminen yhteisöön ja yhteiskuntaan. Kulttuurisessa ulottuvuudessa korostuvat taiteet eri muodoissaan. Tavoitteena on ihmisen luovuuden ja ilmaisun kehittyminen. Sosiokulttuurisessa innostamisessa ihmisen arkipäivä on toiminnan lähtökohtana eli toiminta tapahtuu siellä missä ihmiset ovat esim. yhteisöissä ja kaupungeissa. Innostamisessa pyritään herättämään ihmisen tietoisuutta ja osallistumisen myötä innostaa hänen oman arkipäivänsä rakentamiseen. Osallistuesaan ihminen on keskeinen toimija omassa elämässään ja sitoutuessaan hän voi muuttaa omaa arkeansa paremmaksi. (Kurki ym. 2006, 153-154.)

Sosiokulttuurisena innostajana voi toimia ammattilainen tai vapaaehtoinen, sillä sosiokulttuurisen innostamisen juuret ovat vapaaehtoistyössä. Innostajan roolissa ei tarvitse välttämättä osata erityistaitoja, vaan riittää vapauden ilmapiirin luominen, jossa mahdollistetaan ihmisten oleminen oman kulttuurinsa luojina. Suurimmalla osalla ihmisistä löytyy innostamiseen tarvittavia taitoja. Ajatuksena on, että innostaja voi taitojen soveltamisen avulla lisätä käytännön toiminnan tehokkuutta. (Kurki 2000, 9, 135.) Innostajan tehtävänä on herkistää, yllyttää, rohkaista ja motivoida ihmisiä osallistumaan. Hän pyrkii muuttamaan ihmisten asennetta passiivisesta aktiiviseksi. (Kurki 2007, 70-71.)

4.4 Sosiokulttuurinen innostaminen prosessina vapaaehtois- ja vertaistoiminnassa

Työssämme motivoinnin ja herkistämisen tavoitteena oli lisätä perhekahvilan toiminnallisuutta tulevaisuudessa. Toiminnallisuuden ja toiminnan suunnitteluun osallistumisen toivomme lisäävän jokaisen kävijän ja ohjaajan osallisuuden kokemuksia ja sen myötä voimaantumisen tunnetta. Osallisuus ja voimaantuminen puolestaan vahvistavat lapsiperheiden hyvinvointia esim. Allardtin (1976) yhteisyys-suhteiden ja itsensä toteuttamisen ulottuvuuksilla. Alla olevassa omassa kuviossa 2. kuvaamme sosiokulttuurista innostamista vapaaehtois- ja vertaistoiminnassa. Kuvio 2. kuvastaa opinnäytetyömme tavoitteen herkistämisen ja motivoinnin toivomiamme vaikutuksia. Herkistäminen ja motivointi lisäävät perhekahviloiden toiminnallisuutta. Toiminnallisuus lisää puolestaan kävijöiden ja ohjaajien osalli-

suutta ja voimaantumista. Nämä kaikki edellä mainitut asiat vaikuttavat positiivisesti lapsiperheiden hyvinvointiin.

KUVIO 2. Sosiokulttuurinen innostaminen prosessina vapaaehtois- ja vertaistoiminnassa

5 LAPSIPERHEIDEN HYVINVOINTI

Lapsiperheiden osallisuuden vahvistaminen toimii hyvinvointia ja terveyttä edistävänä tekijänä lapsiperheissä. Lapsiperheiden vanhempien osallisuuden ja voimavarojen vahvistaminen voidaan nähdä ehkäisevän työn yhtenä muotona. (Perälä, Halme & Kanste 2013, 127.) Hyvinvoinnin perusta luodaan lapsuudessa ja lapsuuden olot vaikuttavat koko elämän hyvinvointiin ja terveyteen. Lapsuudessa muodostuu toiminta-, opiskelu- ja työkyvyn perustat sekä hyvinvointi- ja terveyserojen perustat. Investoiminen lasten ja perheiden hyvinvointiin on kannattavaa, koska lapsuusiässä luodaan perusta hyvinvoinnille sekä pystytään kaventamaan hyvinvointi- ja terveyseroja. (MLL Lapsiin ja perheisiin investoiminen hallitusohjelmaan 2015.)

Mannerheimin Lastensuojeluliiton vuonna 2014 tehdyn perhekahvilakyselyn mukaan kahvilassa käyminen on tarjonnut kävijöille ja heidän lapsilleen yhteisöllisyyttä ja ihmissuhteita ja näin ollen edistänyt heidän koettua hyvinvointiaan. Perhekahvilasta on löytynyt ystäviä ja tuttavvia ja sen on koettu tuovan positiivista vaikutusta mielialaan. Lisäksi perhekahvilasta on saatu tietoa alueella olevista lapsiperhepalveluista. Perhekahvilatoiminnan myötä lasten sosiaaliset taidot ovat vahvistuneet. Edellä mainittujen asioiden lisäksi ohjaajat ovat kokeneet saavansa ja antaneensa vertaistukea sekä ovat päässeet tekemään merkityksellistä vapaaehtoistyötä. (MLL Perhekahvilakysely 2014, 2015.)

5.1 Hyvinvoinnin määritelmä

Hyvinvoinnissa voidaan nähdä kolme ulottuvuutta: terveys, materiaallinen hyvinvointi ja koettu hyvinvointi tai elämänlaatu. Käsitteenä hyvinvointia voidaan tarkastella suomen kielessä sekä yksilöllisellä että yhteisötasolla. Yksilöllisellä tasolla hyvinvointiin katsotaan kuuluvaksi sosiaaliset suhteet, itsensä toteuttaminen, onnellisuus ja sosiaalinen pääoma. Sosiaalisella pääomalla tarkoitetaan sosiaalisia suhteita ihmisten ja ryhmien välillä. Sosiaalista pääomaa ovat erilaiset sosiaaliset verkostot, joista löytyy luottamusta, vastavuoroisuutta ja sosiaalista tukea. Yhteisötason hyvinvointiin kuuluvat esim. elinolot, työllisyys, työolot ja toimeentulo. (THL Keskeisiä käsitteitä 2015.)

Erik Allardt (1976) on määritellyt ihmisen erityyppiset tarpeet tarpeentyydytyksen luonteen mukaan kolmeen eri luokkaan: elintaso (Having), yhteisyysuhteet (Loving) ja itsensä toteuttamisen muodot (Being). (Allardt 1976, 38.) Alla olevat tekijät nostettiin esiin pohjoismaisessa hyvinvointitutkimuksessa Allardtin hyvinvoinnin ulottuvuuksien alle: elintasaan kuuluivat tulot, asumistaso, työllisyys, koulutus ja terveys. Yhteisyysuhteisiin kuuluvat paikallisyhteisyys, perheyhteisyys ja ystävyysuh-

teet. Itsensä toteuttamiseen kuuluvat arvonanto, korvaamattomuus, poliittiset resurssit ja mielenkiintoinen vapaa-ajan toiminta. (Kananaja, Niiranen & Jokiranta 2008, 91-92.)

5.2 Hyvinvointipalvelut

Sosiaali-, terveys-, opetus-, liikunta- ja kulttuurialojen palvelut muodostavat lasten, nuorten ja perheiden palvelukokonaisuuden. Järjestöt, seurakunnat ja yksityiset palvelut täydentävät niitä omalla panoksellaan. Aikuisten hyvinvointi ja terveys ovat sidoksissa lasten hyvinvointiin ja terveyteen. Jotta lapset pystytään ottamaan huomioon aikuisten palveluissa, tarvitaan aikuisten ja lasten palveluiden välillä toimivaa yhteistyötä. (THL Peruspalvelut 2015.) Sosiaalityön juuret ovat monihaaraisten. Yhtenä haarana nähdään vapaaehtoisuuteen perustuvien yksilöiden ja järjestöjen tekemä hyväntekeväisyystyö. Kansalaisjärjestöjen tekemällä työllä on pitkät perinteet sosiaalihuollossa. (Kananaja ym. 2011, 21, 449.) Suomalaisen perhepolitiikan tavoitteena on pyrkiä luomaan turvallinen kasvuympäristö lapsille sekä varmistaa vanhemmille aineelliset ja henkiset edellytykset perustamaan perhe sekä kasvattamaan lapset. (Lammi-Taskula & Karvonen 2014.) Lapsi- ja perhejärjestöt esim. MLL haluavat lapsiin ja perheisiin investoimisen strategiseksi painopisteeksi tulevaan hallitusohjelmaan. (MLL Lapsiin ja perheisiin investoiminen hallitusohjelmaan 2015.) Hyvinvointipalveluihin ja sosiaaliturvaan investoiminen tuottaa hyötyjä lyhyellä ja pitkällä ajalla. Hyvinvointitaloudessa investointien rooli on ennaltaehkäisevä. (SOSTE Investoimalla hyvinvointia 2015.) Yleistä järjestösektoreille on sen taito rakentaa ja vahvistaa yksilöiden ja perheiden välillä olevia sosiaalisia verkostoja. Näistä verkostoista muodostuu yksilön kokema sosiaalinen pääoma. Sosiaalisen pääoman vahvistuessa myös yksilön sekä yhteisön terveys ja hyvinvointi vahvistuu. (Kalland 2014, 87.)

6 AIKAISEMMAT TUTKIMUKSET

Juhani Laasanen on tehnyt tutkimuksen vuonna 2011 Vapaaehtoistyön kansantaloudellisista vaikutuksista Helsingin yliopistossa. Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää ja laskea neljän valtakunnallisen järjestön (Mannerheimin Lastensuojeluliitto, Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö, Suomen 4H-liitto ja Suomen Punainen Risti) piirissä tehdyn vapaaehtoistyön arvo ja kansantaloudellinen vaikutus. Tutkimuksen peruskysymyksenä oli, että mikä olisi järjestöissä suoritettun vapaaehtoistyön kansantaloudellinen vaikutus ja merkitys verrattuna siihen, että vastaava toiminta tapahtuisi julkisen sektorin järjestämänä ja siitä maksettaisiin asianomaisilla toimialoilla suoritettu palkkakorvaus. Tutkimustulokset osoittivat, että mikäli tehtävät hoidetaan järjestöjen vapaaehtoistyönä, siitä tulee yhteiskunnalle säästöä. Tätä voidaan kutsua järjestöjen vapaaehtoistyön kansantaloudelliseksi vaikutukseksi. Nykyään julkisten palveluiden rahoitushaasteissa käytetään yhä enemmän järjestötoiminnan ja vapaaehtoistyön apua. (Laasanen 2011.)

Ari Haaranen selvitti väitöstutkimuksessaan Itä-Suomen yliopistossa alle kouluikäisten lasten perheiden kokemuksia vertaisryhmätoiminnasta vuonna 2012. Tutkimukseen osallistui alle kouluikäisten lasten vanhempia neljän eri organisaation ryhmistä. Tutkimus toteutettiin vuosina 2008-2009 puoli-strukturoiduilla kyselyillä sekä vanhempien teemahaastatteluilla. Tutkimustuloksista kävi ilmi, että vanhempainryhmät vaikuttavat positiivisesti vanhempien kokemuksiin omasta vanhemmuudestaan. Vanhemmat kokivat saavansa ryhmistä mm. uusia ystävyys-suhteita, seuraa ja tietoa. Lapset saivat olla ryhmissä samanikäisten lasten kanssa sekä oppivat sosiaalisia taitoja. Vertaissuhde mahdollisti vanhempien sosiaalisten suhteiden muodostumisen. Lisäksi se mahdollisti luottamuksen ilmapiirin syntymisen ja vanhempien keskinäisen vuorovaikutuksen syntymisen. Vertaistuen koettiin lisäävän onnistumisen kokemuksia, auttamaan vanhempana jaksamisessa sekä antamaan lisää motivaatiota vanhemmuuteen. (Haaranen 2012.)

Reetta Korpi on tehnyt opinnäytetyönään vuonna 2014 ryhmähaastatteluja MLL:n perhekahvilakävijöille sekä yhdelle omatoimiselle äitiryhmälle. Opinnäytetyössään Parempi yhdessä kuin yksin hän käsittelee pienten lasten äitien kokemuksia vertaistuesta. Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää syytä, joiden takia äidit lähtevät mukaan organisoituun vertaistoimintaan sekä minkälaista apua ja tukea he saavat. Tuloksista kävi ilmi, että äidit hakivat toiminnasta seuraa itselleen ja lapsilleen sekä vertaistukea. Vertaistoiminta mahdollistaa tutustumisen muihin lapsiperheisiin ja parantaa sekä äitien että lasten mielialoja. Lisäksi lasten sosiaaliset taidot kehittyvät olemalla mukana vertaistoiminnassa. (Korpi 2014.)

7 INNOSTAVAT TOIMINNALLISET PERHEKAHVILAVIERAILUT

Teimme opinnäytetyömme Innostavat toiminnalliset perhekahvilavierailut yhteistyössä Mannerheimin Lastensuojeluliiton kanssa. Innostavat toiminnalliset perhekahvilavierailut toteutettiin viidessä eri MLL:n Lastensuojeluliiton perhekahvilassa Pohjois-Pohjanmaan alueella syksyllä 2015. Perhekahvilavierailulla tehtiin lorukorttiaskartelut sekä herkisteltiin ja motivoitiin kävijöitä ja ohjaajia yhteisen toiminnan suunnitteluun ja järjestämiseen. Herkistäminen ja motivointi tapahtuivat sosiokulttuuriseen ideologiaan pohjautuen. Tarve aiheelle nousi vuonna 2014 tehdystä valtakunnallisesta perhekahvilakyselystä, jossa kartoitettiin kävijöiden ja ohjaajien kehittämisajatuksia ja osallistumisen vaikutuksista perheisiin. Sekä kävijät että ohjaajat toivoivat lisää ohjattua toimintaa heti vapaan keskustelun jälkeen. Lähdimme työllämme vastaamaan tähän tarpeeseen järjestämällä lorukorttiaskartelut ja virittämällä keskustelua tulevan toimintakauden ohjelmasta. Yhteistyökumppanilta saadun toiveen mukaisesti päädyimme käymään vierailuilla viidessä eri Pohjois-Pohjanmaan alueella toimivassa MLL:n perhekahvilassa sen sijaan, että olisimme käyneet yhdessä perhekahvilassa useamman kerran.

7.1 Perhekahvilavierailujen suunnittelu

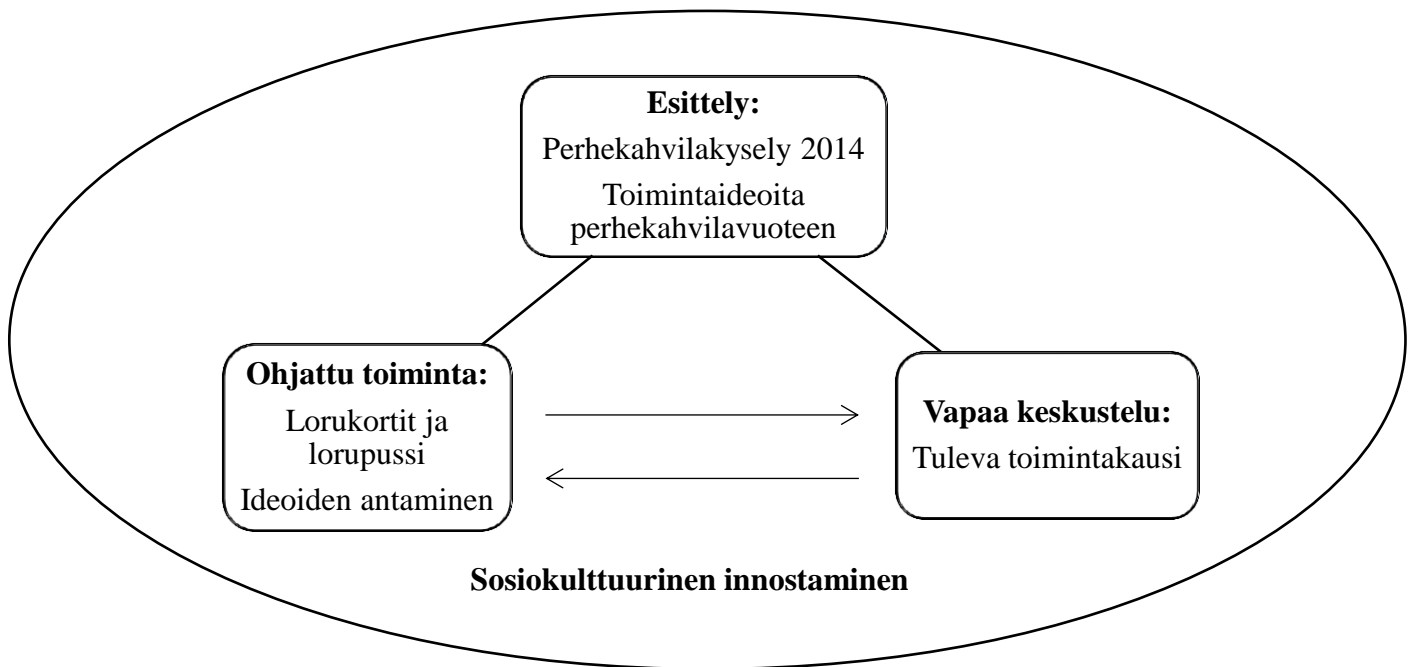
Suunnittelimme perhekahvilavierailut tietoperustan kirjoittamisen jälkeen. Suunnittelussa huomioimme perhekahvilakyselystä nousseet tarpeet, yhteistyökumppanin toiveet ja tietoperustasta nousseet ajatukset. Tietoperusta antoi meille mallin toimia vierailujen aikana. Lähdimme ajatuksesta, että emme suunnittele toimintaa perhekahviloiden puolesta, vaan herkistelemme ja motivoimme sosiokulttuurisen innostamisen teorian mukaisesti kävijöitä ja ohjaajia itse toiminnan suunnitteluun ja järjestämiseen. Tämän myötä vuorovaikutus ihmisten välillä kasvaa. Perhekahvilatoiminta perustuu vapaaehtoisuuteen, joten otimme myös sen huomioon. Halusimme tehdä toimintaamme osallistumisen vapaaehtoiseksi.

Suunnittelimme toiminnallisen osuutemme ajankohdaksi syksyn, koska silloin toimintakauden suunnittelun merkitys korostuu. Poimimme MLL:n omasta Toimintaideoita perhekahvilan vuoteen -materiaalista lorukorttiaskartelu-idean, jonka toteuttaisimme perhekahvilavierailuilla. Valitsimme lorukorttiaskartelun, koska siihen on kaikilla mahdollisuus osallistua. Lorukorttiaskartelu oli helppo toteuttaa keskustelun lomassa. Näimme jo suunnitteluvaiheessa loruttelun positiiviset vaikutukset lapsen kielen kehitykseen ja kaikkien kävijöiden ja ohjaajien osallistumisen kokemuksille. Huomioimme suunnittelussa perhekahvilan eri tekijöitä. Perhekahvila on auki yleensä kaksi tuntia. Kävijät saapuvat kahvilaan eri aikaan. Suunnittelimme toimintamme niin, että siihen oli kaikkien mahdollisuus osallis-

tua, vaikka joku tulikin kahvilaan myöhemmin. Perhekahviloiden yhteystiedot saimme Pohjois-Pohjanmaan alueen perhekeskustoiminnan koordinaattorilta. Olimme yhteydessä perhekahvilaohjaajiin puhelimitse ja sähköpostitse ja sovimme käynnit syys- ja lokakuulle. Työmme tarkoituksena oli järjestää ohjattua toimintaa ja tavoitteena oli innostaa kävijöitä ja ohjaajia ohjatun toiminnan suunnitteluun ja järjestämiseen.

Suunnittelimme käynnin niin, että siinä tulisi toteutumaan mahdollisimman moni Merinon (kts s. 14-15) teoreettisesta rungosta löytyvistä piirteistä. Alla peilaamme toiminnallista opinnäytetyötämme kahdeksan piirteen mukaisesti. Perhekahvilat luovat hyvät edellytykset sosiokulttuuriselle innostamiselle, koska ne saattavat ihmiset yhteen ja siellä syntyy dialogia. Vakiintuneeseen perhekahvilatoimintaan oli helppo suunnitella toimintaa. Pyrimme vierailuillamme perhekahviloissa keskustelemaan kävijöiden ja ohjaajien kanssa tulevan kauden perhekahvilatoiminnasta. Toivoimme että toiminnallinen tuokio ja keskustelu vahvistaisivat kävijöiden ryhmään kuulumisen tunnetta. Lisäksi halusimme sen lisäävän vuorovaikutusta ja antavan osallisuuden kokemuksia. Toimintamme on suunniteltua ja sillä on päämäärä. Toiveenamme on, että saamme kävijät ja ohjaajat herkistymään ja pohtimaan omaa toimijuuttaan. Innostamisella pyrimme vahvistamaan kävijöiden ja ohjaajien vaikutusmahdollisuuksia oman perhekahvilan toimintaan sekä sen kehittämiseen. Opinnäytetyömme tavoitteena oli herätellä perhekahvilakävijöiden ja ohjaajien aktiivisuutta perhekahvilatoimintaa kohtaan. Pyrimme vierailuilla saamaan aikaan sen, että jokainen perhekahvilakävijä heräisi pohtimaan oman kahvilansa toimintamahdollisuuksia. Pyrimme olemaan hienovaraisia perhekahvilatoiminnan suunnitteluun liittyvissä keskusteluissa. Ajatuksenamme oli, että toiminnan suunnittelu ja sisältö täytyy pohjautua heidän omiin toiveisiinsa. Työssämme painottuu sosiokulttuurisen innostamisen sosiaalinen ulottuvuus, mutta myös kulttuurinen ja pedagoginen ulottuvuus toteutuvat.

Suunnittelimme Innostavien toiminnallisten perhekahvilavierailujen rungon koostuvan kolmesta elementistä: esittely, ohjattu toiminta ja vapaa keskustelu. Ohjattu toiminta ja vapaa keskustelu nousivat myös vuonna 2014 tehdyn perhekahvilakyselyn tuloksissa tärkeimmiksi asioiksi. Niitä halusimme korostaa myös perhekahvilavierailuillamme. Alla olevassa kuviossa 3. ovat esillä vierailumme kolme keskeistä elementtiä. Esittelyssä haluamme nostaa esiin opinnäytetyömme taustaa ja v. 2014 tehdystä perhekahvilakyselystä nousseesta tarpeesta saada lisää ohjattua toimintaa perhekahviloihin. Lisäksi kerroimme MLL:n Toimintaideoita perhekahvilan vuoteen -materiaalista, josta valitsemamme loru-korttiaskartelu oli poimittu. Sosiokulttuurinen innostaminen tapahtui esittelyn, ohjatun toiminnan ja vapaan keskustelun yhteydessä.

KUVIO 3. Innostavat toiminnalliset perhekahvilavierailut

7.2 Perhekahvilavierailujen toteutus

Toteutimme Innostavat toiminnalliset perhekahvilavierailut viidessä eri MLL:n Pohjois-Pohjanmaan alueen perhekahvilassa suunnitelmiamme mukaisesti. Lorukorttiaskartelutuokiota varten varasimme mukaamme kaikki tarvittavat välineet, kuten sakset, kynät, liimat, tarrat, kartongit, valmiit lorut sekä alustat. Tulostimme valmiita loruja Toimintaideoita perhekahvilan vuoteen -materiaalista ja mukanaamme oli myös erilaisia lorukirjoja, joista vanhemmat ja lapset saivat valita sopivan lorun. Lisäksi kävijöillä oli mahdollisuus muistella omia lempilorujaan ja kirjoittaa niitä. Lorun liimaamisen tai kirjoittamisen jälkeen kortin sai koristella mieleisekseen erilaisin kuvin, tarroin tai piirustuksin. Lapset saivat laittaa valmiit kortit lorupusseihin, jotka olimme ommelleet perhekahviloita varten. Lorukorttiaskartelut sujuivat hyvin. Askartelutuokiassa ei tullut ruuhkaa, vaan kaikki mahtuivat vuorotellen askartelemaan.

Autoimme vanhempia ja lapsia tarvittaessa askartelutuokiassa. Askartelutuokiot kestivät n. 20-30 minuuttia. Muutamissa perhekahviloissa askartelutuokio toteutettiin kahvittelun yhteydessä, jolloin osa kävijöistä kahvitteli ja osa oli askartelemassa. Varasimme jokaiseen perhekahvilakäyntiin reilusti aikaa omasta kalenteristamme, joten kaikki halukkaat pääsivät osallistumaan lorukorttiaskarteluun.

Jätimme jokaiseen perhekahvilaan lorupussin, joka jäi perhekahvilan kävijöiden ja ohjaajien käyttöön. Lisäksi annoimme ideoita lorupussin käyttöön. Lorupussia voi hyödyntää usealla eri tavalla perhekahvilan toiminnassa ja yhteisissä hetkissä. Aikuinen ja lapsi voivat lorutella kahdestaan tai lorupussia voi käyttää perhekahvilan yhteisissä hetkissä, mikä voi edesauttaa tutustumaan ja rentoutumaan yhdessä. Kerroimme mahdollisuudesta tehdä uusia kortteja esim. lauluista, vuodenajoista tai eläimistä. Lorupussin myötä koimme, että myös lapsi saa osallisuuden kokemuksen. Pienempikin lapsi voi valita lorupussista oman lorun, jonka aikuinen voi lukea hänelle. Osallisuuden kokemuksia lapsi sai myös jo lorupussin valmistusvaiheessa esim. materiaalien valinnoissa. Nostimme lapsen osallisuuden myös tietoperustaan, koska koimme sen tärkeäksi.

Vapaata keskustelua tulevasta toimintakaudesta virittelimme toiminnallisen osuuden yhteydessä. Kyselimme kävijöiltä ja ohjaajilta aikaisempien vuosien toiminnasta. Lisäksi keskustelimme ovatko he suunnitelleet ohjelmaa jo tulevaan perhekahvilavuoteen. Jätimme jokaiseen kahvilaan Toimintaideoita perhekahvilan vuoteen -materiaalin, josta kävijät ja ohjaajat voivat poimia ideoita toiminnan suunnitteluun. Toivomme innostamisen myötä kävijöille ja ohjaajille rohkeutta tuoda esiin omia toiveita ja innostusta toteuttaa niitä yhteisen tekemisen kautta. Toiveissamme olisi, että myös lasten toiveita kuunneltaisiin. Edellä mainitulla keinoilla pyrimme saamaan sekä lapsille että aikuisille osallisuuden kokemuksen.

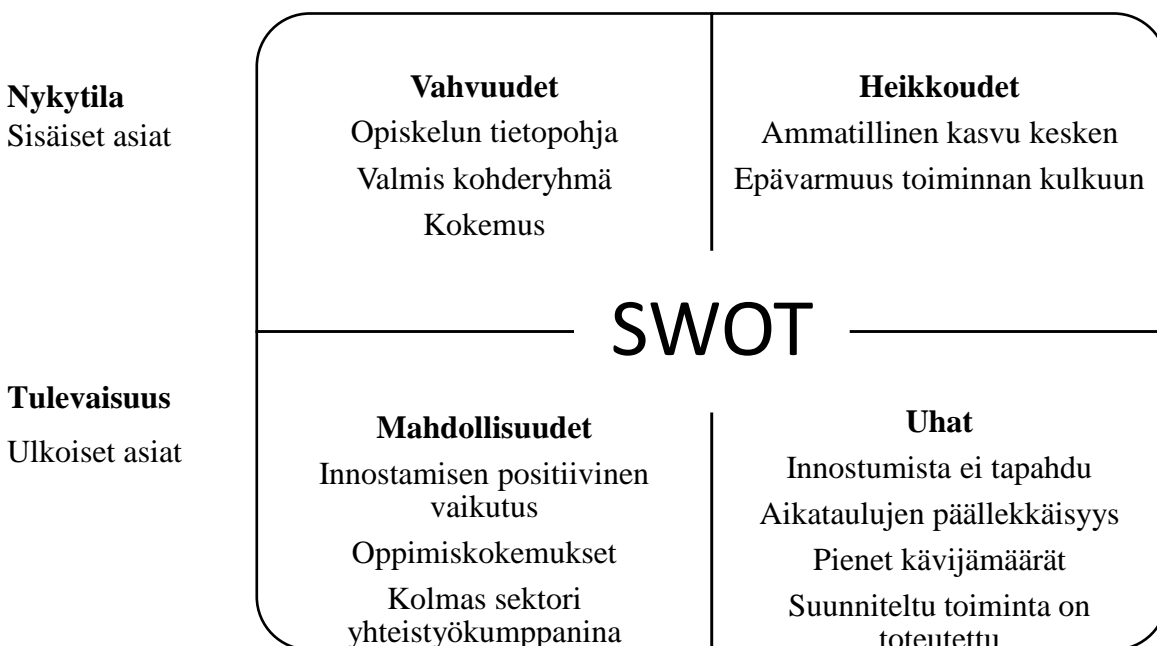
Keskustelun avulla pyrimme nostamaan esiin heidän toiveitaan ja mielenkiinnon kohteitaan. Tarkoituksena ei ollut suunnitella toimintaa kävijöiden ja ohjaajien puolesta, vaan saada heidät itse pohtimaan eri toimintamahdollisuuksia. Kolmessa perhekahvilassa kävijöitä oli yli kolmekymmentä. Kahdessa kävijämäärä jäi alle kahdenkymmenen. Kertaluontoisilla perhekahvilavierailuilla halusimme antaa sosiokulttuurisen innostamisen kipinän kaikille kävijöille. Keskustelut ovat perhekahvilatoiminnassa keskeisessä roolissa ja näimme innostamisen mahdollisuuden olevan juuri keskusteluissa. Myös työmme lähtökohtana olleessa v. 2014 tehdyssä perhekahvilakyselyssä korostui vapaan keskustelun merkitys.

7.3 Arviointi

Pohdimme koordinaattorin ja opettajan kanssa toimintamme vaikuttavuuden selvittämistä esim. kyselyn avulla. Toimintaosuutemme yhdessä perhekahvilassa kestää n. 20-30 min. ja vierailut ovat kertaluontoisia. Koimme, että sosiokulttuurisen innostamisen vaikuttavuutta voi lähteä selvittämään kyselyn

avulla ainoastaan pidemmällä aikavälillä tapahtuvassa toiminnassa. Toimintamme vaikuttavuutta koordinaattori voi selvittää keväällä 2016 perhekahvilaohjaajien tapaamisessa. Oma toimintaamme päädyimme arvioimaan SWOT-analyysin avulla ennen ja jälkeen toiminnallisen osuuden.

SWOT-analyysi muodostuu englannin kielisistä sanoista strengths (vahvuudet), weaknesses (heikkoudet), opportunities (mahdollisuudet) ja threats (uhat). Analyysi on kehitetty Yhdysvalloissa 1960-luvulla. SWOT-analyysi on kehitetty yritysmaailmaan, mutta sitä sovelletaan paljon eri tieteenaloilla. (Vuorinen 2013, 88.) Kaavion nelikenttään vasempaan puoliskoon kirjataan myönteisiä ja oikealle puolelle negatiivisia asioita. Yläosassa kuvataan nykytilaa ja sisäisiä asioita. Alapuolelle kirjataan tulevaisuus ja ulkoiset asiat. Vahvuudet ja heikkoudet ovat sisäisiä tekijöitä, joihin pystyy itse vaikuttamaan. Vahvuudet ovat positiivisia tekijöitä, jotka auttavat tavoitteiden ja päämäärien toteuttamisessa ja menestymisessä. Heikkoudet puolestaan vaikuttavat päinvastaisesti. Ne ovat menestymisen esteenä. Ulkoiset mahdollisuudet ja uhat ovat tekijöitä, joihin ei pysty vaikuttamaan. SWOT-analyysin avulla tehdään toimintasuunnitelma, joka kertoo mitä täytyy tehdä. (Innokylä SWOT 2015.) Alla olevassa Kuviossa 4. käsittelemme työtämme SWOT-analyysin avulla.

KUVIO 4. Opinnäytetyön SWOT-analyysi (mukaiillen Innokylä SWOT 2015)

Opinnäytetyön suunnitteluvaiheessa sisäisenä vahvuutenamme koimme jo opiskellun tietopohjan, mikä on antanut pohjan ja näkökulman toiminnalliselle opinnäytetyöllemme. Työtä oli helppo lähteä to-

teuttamaan yhdessä yhteistyökumppanin kanssa, kun kohderyhmä oli jo valmiina. Vahvuudeksi koimme, että perhekahvilat olivat jo vakiintuneita kokoontumispaikkoja. Harjoittelujen ja työkokemuksen myötä olemme saaneet alan kokemusta, jota pystyimme hyödyntämään opinnäytetyön toiminnallisessa osuudessa. Sisäiseksi heikkoudeksi koimme kesken olevan ammatillisen kasvun, koska opintomme ovat vielä kesken. Epävarmuutta koimme myös toiminnan kulun suhteen. Pohdimme miten kävijät suhtautuvat ja innostuvat vierailuistamme.

Tulevaisuuden ulkoisina mahdollisuuksina näimme innostamisen positiiviset vaikutukset perhekahvilan arkeen. Mahdollisuutena näimme myös uusien oppimiskokemusten saamisen sekä yhteistyön kolmannen sektorin toimijan kanssa. Tulevaisuuden uhkina näimme sen, että toivomaamme innostumista ei tapahdu. Uhkana voi olla, että kävijät ja ohjaajat eivät lähde mukaan toimintaa tai keskustelemaan tulevasta toimintakaudesta. Pohdimme myös, miten kahvilat pystyvät ottamaan vastaan meitä eli onko heidän syksyn suunnitelmat jo tehty. Lisäksi mietimme kahviloiden pieniä kävijämääriä yhtenä uhkana. Yhtenä uhkana näemme myös sen, että suunnittelemamme toiminta on jo pidetty jossakin muodossa.

Myös toiminnallisen osuuden jälkeen hyödynsimme SWOT-analyysia. Koimme tämän hyväksi arviointimenetelmäksi, koska saimme sen avulla kartoitettua riskejä. Vahvuutenamme oli tietopohjaa tukevat aiemmat opinnot, mikä helpotti sosiokulttuurisen ideologian hyödyntämistä innostavien toiminnallisten vierailujen aikana käytävissä keskusteluissa. Toimintaa helpotti valmiit kohderyhmät, koska kävimme Pohjois-Pohjanmaan alueella paikkakunnilla, joissa oli jo Mannerheimin Lastensuojeluliiton perhekahvilatoimintaa. Tilat olivat valmiina ja meidän täytyi viedä vain tarvittavat materiaalit. Vahvuudeksi osoittautui myös työelämän myötä tullut kokemus sekä harjoittelujen ja sijaisuuksien mukanaan tuoma sosiaali- ja varhaiskasvatuskentän työkokemus. Vuorovaikutus sekä toiminta kävijöiden ja ohjaajien kanssa oli luontevaa.

Innostavien toiminnallisten perhekahvilavierailujen myötä tapahtui ammatillista kasvua, vaikka työomme alkuvaiheessa koimme heikkoudeksi vielä kesken olevan ammatillisen kasvun. Epävarmuus toiminnan kulkuun oli edessä jokaisessa perhekahvilassa, sillä perhekahviloissa oli omat tapansa. Olimme suunnitelleet tietyn rungon innostaviin toiminnallisiin perhekahvilavierailuihin, mutta etenimme jokaisessa kahvilassa tilanteen mukaan. Mahdollisuuksina näimme innostamisen positiiviset vaikutukset, jotka näkyivät mm. siinä, että kävijät innostuivat toimintaan sekä osallistuivat keskusteluun. Omat oppimiskokemukset lisääntyivät innostavien toiminnallisten perhekahvilavierailujen myötä. Yhteistyö

Mannerheimin Lastensuojeluliiton kanssa lisäsi tietämystämme kolmannesta sektorista sekä vapaaehtoistoiminnan avulla tehtävästä tärkeästä työstä.

Yhdeksi uhaksi kirjasimme SWOT- analyysiin, että innostumista ei tapahdu. Tätä emme kuitenkaan kykene arvioimaan, koska käynneiksemme muodostui yhden kerran vierailut. Saimme sovittua aikataulut sujuvasti eikä päällekkäisyyksiä ilmennyt. Yhden perhekahvilan etukäteen sovittu käyntipäivä muuttui, mutta se ei vaikuttanut muiden perhekahviloiden kanssa sovittuihin aikatauluihin. Kaikilla perhekahvilavierailuilla osallistujia oli hyvin paikalla. Ennen käyntejä pohdimme myös tilannetta, että suunnittelemamme lorukorttiaskartelu on jo toteutettu perhekahviloissa. Kartoitimme tätä asiaa ennen käyntejä, kun olimme yhteydessä perhekahvilaohjaajiin.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Mannerheimin Lastensuojeluliiton yksi tärkeimmistä tehtävistä on edistää lasten ja lapsiperheiden hyvinvointia. MLL:n perhekahvila onkin yksi merkittävä tukimuoto lapsille ja lapsiperheille. Työmme toiminnallisen tuokion järjestämisen lisäksi opinnäytetyömme toinen merkittävä osuus oli herkistämässä ja motivoinnissa eli sosiokulttuurisessa innostamisessa perhekahvilavierailun aikana. Toiminnallisen tuokion avulla pyrimme madaltamaan kynnyksiä ja antamaan mahdollisuuksia avoimelle keskustelulle tulevasta toimintakaudesta.

Tietoperustan kirjoittaminen ennen toiminnallista osuutta oli opinnäytetyöllemme hyvä lähtökohta. Työmme ydinajatus sosiokulttuurinen innostaminen antoi perustelut tavалlemme toimia. Tietoperustaa kasvatimme vielä toiminnallisen osuuden jälkeen työn aikana esiin nousseilla asioilla. Toiminnallisen osuuden jälkeen tietoperustan viimeistely oli helppoa, sillä pystyimme peilaamaan teoriaa ja toimintaa keskenään. Hyvinvoinnin osuus nousi työssämme vahvasti esiin työmme tekemisen yhteydessä. Aluksi hieman hajanaisesta tietoperustasta saimme koottua ehjän kokonaisuuden, jossa eri tieto-osuudet linkittyvät vahvasti toisiinsa. Pidimme opinnäytetyöpäiväkirjaa koko opinnäytetyöprosessin ajan, mikä helpotti tekstin kirjoittamista. Opinnäytetyössämme käytimme luotettavaa lähdemateriaalia. Lähteistä pyrimme aina selvittämään mahdollisen alkuperäisen lähteen. Nettilähteitä työstämme löytyy melko paljon. Niissä käytimme luotettavia ja yleisesti tunnettuja sivustoja.

Innostavat toiminnalliset perhekahvilavierailut onnistuivat hyvin. Onnistumisen kokemuksia saimme kävijöiden ja ohjaajien osallistumisesta toimintaan sekä yhteisistä keskusteluista. Herkistäminen ja motivointi olivat luontevaa yhdessä tekemisen ohessa. Sosiokulttuurisen innostamisen teoria antoi hyvän mallin toimia. Työtä tehdessämme valitsemamme toiminnan merkitys avautui myös kielenkehityksen näkökulmasta. Loruttelulla on positiivisia vaikutuksia lapsen kielenkehitykseen jo varhaisessa lapsuudessa. Yhteiseen käyttöön jättämälläme lorupussilla annoimme välineet yhteisiin hetkiin, jotka ovat merkityksellisiä lapsen kehityksen kannalta. Sosiokulttuurisen innostamisen pedagoginen ja kulttuurinen ulottuvuus tulivat loruttelun myötä hyvin esille. Loruttelu kulkee kansanperinteenä aikuisilta lapsille. Yhteinen toiminta perhekahviloissa antaa kävijöille ja ohjaajille osallisuuden ja voimaantumisen kokemuksia sekä lisää lapsiperheiden hyvinvointia. Tämän myötä sosiokulttuurisen innostamisen sosiaalinen ulottuvuus nousi esiin yksilön ja ryhmän suhteissa. Lisäksi sosiaalinen ulottuvuus näkyi vapaana keskusteluna ja mahdollisuutena tuoda esiin omia mielipiteitä. Mielestämme valmis perhekahvilatoimintamalli antoi hyvät mahdollisuudet työssämme sosiaalisen ulottuvuuden näkymiselle.

Innostavissa toiminnallisissa perhekahvilavierailuissa näkyivät myös sosiaalipedagogisessa työskentelyssä korostuvat toiminnallisuus, yhteisöllisyys ja elämyksellisyys. Toiminnallisuus ja yhteisöllisyys näkyivät yhteisessä lorukorttiaskartelutuokiossa. Elämyksiä kävijät ja ohjaajat saivat järjestetystä toiminnasta. Pidemmällä aikavälillä tapahtunut toiminta olisi mahdollistanut arvioinnin laadullisin tai määrällisin menetelmin sosiokulttuurisen innostamisen kehyksessä. Työmme arviointi tapahtuu mahdollisesti keväällä ohjaajatapaamisessa. Perhekahvilakyselyiden tarkoituksena on kehittää perhekahvilatoimintaa. Omalla opinnäytetyöllämme vastasimme kyselystä nousseeseen tarpeeseen ja pyrimme kehittämään perhekahvilatoimintaa innostavien toiminnallisten perhekahvilavierailujen avulla. Työsämme käytimme toiminnan suunnittelussa ja arvioinnissa SWOT-analyysiä. Tämän koimme onnistuneena valintana etenkin riskien minimoimisessa.

Opinnäytetyön tekemisen yhdessä koimme hyvänä asiana, koska yhdessä tekeminen antoi työlle erilaisia näkökulmia. Kirjoitimme tekstiä mahdollisimman paljon yhdessä, koska halusimme työmme tekstin olevan yhtenäistä. Työmme tekemisessä olemme pitäneet taukoa, mikä antoikin työllemme syvyyttä ja toi myös uutta näkökulmaa. Työhön sitoutuminen, huolellisuus ja sovitusta asioista kiinni pitäminen korostuivat työskentelytavoissamme ja näkyvät myös lopputuloksessa. Toiminnallinen opinnäytetyö sopi meille käytännönläheisyytensä vuoksi. Työtä tehdessä saimme olla vahvasti vuorovaikutuksessa lasten ja aikuisten kanssa.

Opinnäytetyön tekeminen avasi meille aikaisemmin vierasta kolmannen sektorin toimintaa. Kolmas sektori on tärkeä yhteistyökumppani työelämässä ja tutustuminen siihen aukaisi meille sen toimintamahdollisuuksia. Opinnäytetyötä tehdessä meille avautui vapaaehtoistoiminnan merkitys ja sen voimavara yhteiskunnalle. Vapaaehtoistoiminnan käsite aukeni meille paremmin yhtenä ennaltaehkäisevän työn muotona. Perhekahvilat ovat hyvä esimerkki ennaltaehkäisevästä toiminnasta, johon tulisi pyrkiä. Koska perhekahviloiden toiminta perustuu vapaaehtoisuuteen, myös vapaaehtoisuuden haasteet tulivat esille. Perhekahviloissa saatava vertaistuki on yhteiskunnalle edullinen ja tehokas tukimuoto lapsiperheille. Vertaistuen merkitystä ei voi koskaan korostaa liikaa. Opinnäytetyön tekeminen syvensi tietämystä ja osaamista sosiokulttuurisesta innostamisesta. Opinnäytetyömme sosiokulttuurinen innostaminen perhekahvilatoiminnassa olikin hyvin ajankohtainen aihe pohdittaessa hallituskauden tavoitteita. Hallituskauden tavoitteisiin on nostettu lasten ja perheiden hyvinvointi ja omien voimavarojen vahvistuminen. Lapsiperheiden osallisuuden vahvistaminen onkin yksi hyvinvointia ja terveyttä edistävä tekijä. Hallituskauden tavoitteissa nostettiin esiin myös ennaltaehkäisy ja järjestötyön ja vapaaehtoistoiminnan helpottuminen.

Näemme perhekahvilatoiminnan olevan yksi toimintamuoto avoimen varhaiskasvatuksen kentässä. Työmme aikana näimme sen tarjoamat mahdollisuudet tukea lasta hänen kasvussaan. MLL:n arvoissa korostetaan lapsen ja lapsuuden arvostusta ja halusimme myös toiminnassamme nostaa sitä esiin. Loru-korttiaskartelutuokion kaltainen toiminta kehittää lapsen hienomotorisia taitoja, vuorovaikutustaitoja ja vertaisryhmässä toimimista. Lisäksi lapset saavat yhteisessä toiminnassa osallisuuden kokemuksia. Halusimme korostaa opinnäytetyössämme osallisuutta, koska se toimii myös yhtenä MLL:n yhtenä periaatteena. Osallisuus nousee esiin myös sosiokulttuurisen innostamisen teoriassa. Perhekahvilan toiminta vaikuttaa positiivisesti kävijöiden ja ohjaajien mielialaan, tarjoaa osallistumismahdollisuuksia, tukee vanhemmuutta ja vaikuttaa positiivisesti lapsiperheiden hyvinvointiin. Jatkotutkimusaiheeksi pohdimme lapsen äänen kuulemista perhekahvilatoiminnan suunnitteluvaiheessa. Lapsen äänen kuuleminen nostetaan esiin YK:n lasten oikeuksien julistuksessa. Toisena mielenkiintoisena jatkotutkimusaiheena näemme sosiokulttuurisen innostamisen vaikutuksen perhekahvilatoimintaan pidemmällä aikavälillä.

LÄHTEET

- Allardt, E. 1976. Hyvinvoinnin ulottuvuuksia. Juva: WSOY.
- Forss, P. & Hatula-Pimiä, M. 2014. Sosiaalinen turva ja hyvinvointi. Helsinki: Edita.
- Haapio, S., Koski, K., Koski, P. & Paavilainen, R. 2009. Perhevalmennus. Helsinki: Edita.
- Haaranen, A. 2012. Realistinen arviointi lapsiperheiden vanhempainryhmistä. Muutokset perheen terveydessä ja vaikuttavuutta edistävät toiminnot. Itä-Suomen yliopisto. Terveystieteiden tiedekunta. Väitöstutkimus. Www-dokumentti. Saatavissa: http://epublications.uef.fi/pub/urn_isbn_978-952-61-0968-8/urn_isbn_978-952-61-0968-8.pdf. Viitattu 29.11.2015.
- Hakala, J.T. 2001. Opinnäytetyöopas ammattikorkeakouluille. Tampere: Tammer-Paino Oy.
- Hämäläinen, J. & Kurki, L. 1997. Sosiaalipedagogiikka. Porvoo – Helsinki – Juva: WSOY.
- Innokylä, SWOT. 2015. Www-dokumentti. Saatavissa: <https://www.innokyla.fi/web/malli111751>. Viitattu 12.6.2015.
- Kalland, M. 2014. Hyvinvointitalous sosiaali- ja terveysjärjestöjen näkökulmasta. Teoksessa Särkelä, R., Siltaniemi, A., Rouvinen-Wilenius, P., Parviainen, H & Ahola, E. Hyvinvointitalous. Www-dokumentti. Saatavissa: www.soste.fi/media/pdf/julkaisut/hyvinvointitalous_final.pdf. Viitattu 4.12.2015.
- Kananoja, A., Lähteinen, M. & Marjamäki, P. 2011. Sosiaalityön käsikirja. Helsinki: Tietosanoma.
- Kananoja, A., Niiranen, V. & Jokiranta, H. 2008. Kunnallinen sosiaalipolitiikka. Osallisuutta ja yhteistä vastuuta. Juva: PS-Kustannus.
- Korpi, R. 2014. Parempi yhdessä kuin yksin. Opinnäytetyö. Seinäjoen ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Www-dokumentti. Saatavissa <http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/79306/ReettaKorpiONTvalmis.pdf?sequence=1>. Viitattu 15.6.2015.
- Koskiahho, B. 2001. Sosiaalipolitiikka ja vapaaehtoistyö. Vapaaehtoistyö auttamisena ja oppimisena toim. Eskola, A. & Kurki, L. 15-40. Tampere: Vastapaino.
- Kurki, L. 2007. Innostava vanhuus. Helsinki: Oy FINN LECTURA Ab.
- Kurki, L. 2001. Kasvaminen palvelutehtävään. Sosiaalipedagoginen katse vapaaehtoistyöhön. Vapaaehtoistyö auttamisena ja oppimisena toim. Eskola, A. & Kurki, L. 67-92. Tampere: Vastapaino.
- Kurki, L. 2002. Persoonaa ja yhteisöä. Personalistinen sosiaalipedagogiikka. Jyväskylä: SoPhi.
- Kurki, L. 2000. Sosiokulttuurinen innostaminen. Tampere: Vastapaino.

Kurki, L. & Nivala, E. 2006. Hyvä ihminen ja kunnan kansalainen. Johdatus kansalaisuuden sosiaalipedagogiikkaan. Tampere University Press.

Laasanen, J. 2011. Vapaaehtoistyön kansantaloudelliset vaikutukset. Www-dokumentti. Saatavissa: <http://www.helsinki.fi/ruralia/julkaisut/pdf/Raportteja70.pdf>. Viitattu 5.11.2015.

Lapsiperheiden hyvinvointi 2014. 2014. Toim. Lammi-Taskula, J. & Karvonen, S. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

MLL, Historia. 2015. Www-dokumentti. Saatavissa: <http://www.mll.fi/mll/historia/>. Viitattu 5.6.2015.

MLL, Lapsiin ja perheisiin investoiminen hallitusohjelmaan. 2015. Www-dokumentti. Saatavissa: <http://www.mll.fi/?x34302=24516241>. Viitattu 22.10.2015.

MLL, Paikallisyhdistykset. 2015. Www-dokumentti. Saatavissa: <http://pohjois-pohjanmaa.mll.fi/tietoja-piirista/paikallisyhdistykset/>. Viitattu 10.6.2015.

MLL, Perhekahvilakysely 2014. 2015. Www-dokumentti: Saatavissa: <http://uudenmaanpiiri.mll.fi/toiminta/perhekahvilat/perhekahvilakysely-2014/>. Viitattu 22.6.2015.

MLL, Tietoa MLL:sta. 2015. Www-dokumentti. Saatavissa: <http://www.mll.fi/mll/>. Viitattu 5.6.2015.

Mäkinen, P., Raatikainen, E., Rahikka, A. & Saarnio, T. 2011. Ammattina sosionomi. Helsinki: WSOY.

Mönkkönen, K. 2005. Toiminnallinen vaikuttaminen. Maallikkous vuorovaikutuksen energialähteenä. Vapaaehtoistoiminta. Anti, arvot ja osallisuus toim. Nylund, M. & Yeung, A. 277-304. Tampere: Vastapaino.

Ojanen, M. 2001. Auttajaksi oppiminen – psykologia minuuden tulkkina. Vapaaehtoistyö auttamisena ja oppimisena toim. Eskola, A. & Kurki, L. 95-109. Tampere: Vastapaino.

Perälä, M., Halme, N. & Kanste, O. 2013. Johtaminen, palvelut ja lapsiperheiden hyvinvointi. Ketä kiinnostaa? Lasten ja nuorten hyvinvointi ja syrjäytyminen. Toim. Reivinen J. & Vähäkylä L. 121-134. Gaudeamus.

Perälä, M., Salonen, A., Halme, M. & Nykänen, S. 2011. Miten lasten ja perheiden palvelut vastaavat tarpeita? Vanhempien näkökulma. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

Pohjannoro, H., Taijala, B. 2007. Näkökulmia toiminnalliseen opinnäytetyöhön. Www-dokumentti. Saatavissa: <https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/8232/Pohjannoro.Hannu.Taijala.Beata.pdf?sequence=2> Viitattu 5.11.2015.

Siitonen, J. 1999. Voimaantumisteorian perusteiden hahmottelua. Www-dokumentti. Saatavissa: <http://herkules.oulu.fi/isbn951425340X/isbn951425340X.pdf>. Viitattu 28.10.2015.

- SOSTE, Faktaa järjestöistä. 2015. Www-dokumentti. Saatavissa: <http://www.soste.fi/elinvoimaiset-jarjestot/faktaa-jarjestoista.html>. Viitattu 22.10.2015.
- SOSTE, Investoimalla hyvinvointia. 2015. Www-dokumentti. Saatavissa: <http://www.soste.fi/hyvinvointitalous/investoimalla-hyvinvointia.html>. Viitattu 3.12.2015.
- THL, Keskeisiä käsitteitä. 2015. Www-dokumentti. Saatavissa: <https://www.thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/keskeisia-kasitteita>. Viitattu 30.10.2015.
- THL, Peruspalvelut. 2015. Www-dokumentti. Saatavissa: <https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/peruspalvelut>. Viitattu 22.6.2015.
- THL, Vertaistuki. 2015. Www-dokumentti. Saatavissa: <https://www.thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/itsenaisen-elaman-tuki/vertaistuki#merkitys>. Viitattu 30.10.2015.
- Turja, L. 2011. Lapset osallisina – kohti uutta varhaiskasvatuskulttuuria. Www-dokumentti. Saatavissa: ecef.org/wp-content/uploads/2014/03/2011-3-Turja.pdf. Viitattu 17.6.2015.
- Varhaista tukea lapsiperheille. Kokemuksia Lapsiperhe- projektin perhetyöstä. 2000. Toim. Laitila-Häggman, A., Ruskomaa, L. & Euramaa, K-I. Raha-automaattiyhdistys.
- Vilka, H & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi.
- Vuorinen, T. 2013. Strategiakirja 20 työkalua. Helsinki: Talentum.
- Yeung, A. 2002. Vapaaehtoistoiminta osana kansalaisyhteiskuntaa – ihanteita vai todellisuutta? Helsinki: Sosiaali- ja terveysjärjestöjen yhteistyöyhdistys ja YTY ry.

